

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ÖZEL SAYI

Cumhuriyetin 75. Yıldönümüne Armağan

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ÖZEL SAYI

Cumhuriyetin 75. Yıldönümüne Armağan

Bu Dergide Yayınlanan makalelerin her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir.

ISBN: 975 - 482 - 473 - 8

ISSN: 1301 - 0522

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ - 1999

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Prof. Dr. M. Sait YAZICIOĞLU <i>Cumhuriyetin 75. Yılında Din Öğretiminde Yeni Hedefler</i>	1
Prof. Dr. Beyza BİLGİN <i>İslam'ı Yeniden Anlamak ve Anlatmak</i>	9
Prof. Dr. Kerim YAVUZ <i>Genel Öğrenmeden Dini Öğrenmeye Yaklaşımlar</i>	55
Prof. Dr. Orhan TÜRKDOĞAN <i>Türk Toplumunda Yeni Dini Hareketler ve "Cemaatlaşma"</i>	65
Prof. Dr. Ünver GÜNAY <i>Dinin Bireysel ve Toplumsal Boyutu</i>	91
Prof. Dr. Sabri HİZMETLİ <i>Mustafa Kemal Atatürk'ün İslam Tarihi Anlayışı</i>	119
Prof. Dr. Münir KOŞTAŞ <i>Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Dünü, Bugünü)</i>	141
Prof. Dr. Münir KOŞTAŞ <i>Türkiye'de Laikliğin Gelişimi (1920'den Günümüze Kadar)</i>	185
Prof. Dr. Hasan ONAT <i>Din Alanında Yeniden Yapılanma Üzerine</i>	197
Prof. Dr. Nesimi YAZICI <i>Osmanlı Son Döneminde Cumhuriyete Hutbelerimiz Üzerine Bazı Düşünceler</i>	209
Prof. Dr. Murtaza KORLAELÇİ <i>Milli Kültürde Dinin Rolü</i>	217
Doç. Dr. Suat CEBECİ <i>Cumhuriyet Döneminde Yüksek Din Öğretimi</i>	227
Doç. Dr. Halis AYAN <i>Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi Genel Bakış</i>	237
Doç. Dr. Mualla SELÇUK <i>Teorik ve Pratik Açmazlarıyla Kültürel Miras Öğretimini Sorgulayan Bir Deneme</i>	255
Doç. Dr. Ahmet AKBULUT <i>Din, Laiklik ve Demokrasi Üçgeni</i>	265

Yrd. Doç. Dr. Ahmet KELEŞ
*Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşunun 75. Yılında İlahiyat Fakültelerinin
Önemi* 279

Dr. İbrahim ÖZDEMİR
Çevre Biliminin Gelişiminde Çevre Ahlâkı'nın Önemi 295

ÇEVİRİLER

Prof. Christian W. TROLL (Çeviren: Dr. Ş. Ali DÜZGÜN)
*Hristiyanlık ve İslam Perspektiflerinden Sosyo-Politik ve Kültürel Çoğulcu-
luğun Temelleri*..... 319

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ (DÜNÜ BUGÜNÜ)

Prof. Dr. Münir KOŞTAŞ*

Kuruluş ve Tarihçe

İlâhiyat Fakültesinin kurulması fikri modern Türk Üniversitesi içinde İslâmî ilimlerin modern zihniyet ile okutulması ihtiyacından doğmuştur. Ortaçağ Türk ilim müesseseleri olan Medreseler hem İslâmî ilimleri hem de kendi zamanlarının müspet ilimlerini okutmaktaydılar. Medreselerde ihtisasa doğru gidildiği zamanlar olmuş, meselâ Selçuklular devrinde Darü'ş-Şifalar, Rasathanelerden ayrı Darü'l-Hadisler meydana getirilmişti. Daha ziyade İstanbul'da toplanmış olan Osmanlı medreseleri bu ihtisası bir yana bırakarak Ulûm-u Arabiyye ve Ulûm-u Dahîleyi aynı sistem içinde birleştirmişti. Ortaöğretim üzerine yükseköğretimin birkaç safhası yerleştirilmiş olan Sahn-ı Seman, Sahn-ı Süleymaniye ile en yüksek kademesine ulaşmış olan Fatih-Süleymaniye medreselerine İstanbul Üniversitesinin Ortaçağdaki temeli gözüyle bakmak ve o devirde okutulan İslâmî ilimler şubesini de İlâhiyatın ilk şekli olarak görmek doğru olur.

Bununla beraber, asıl İlâhiyat Fakültesi fikri modern üniversite fikri ile birlikte doğmuştur demek yerinde olur. Ortaçağ zihniyetindeki müesseselerin karşısında bu yeni müesseseyi kurma teşebbüsü 1846 yılına kadar çıkar. Bu tarihte Ayasofya ile Sultan Ahmet arasında "Darü'l Fünûn" olarak bir bina yapılmaya başlanmış ise de 1859'da tamamlanan bu bina bu işte kullanılmamıştır. İlk Darü'l Fünûn derslerini 1279 (1864) Recebinin 22'sinde serbest dersler halinde vermeye başlamıştı. 1866'da bu dersaneler Atik Ali Paşa Camii karşısındaki Nuri Efendi konağına kaldırılmış, bir müddet sonra da konak yanmıştır. Bunun üzerine yeni bir bina Darü'l Fünûn olarak yaptırılarak 1869'da Sadrazam Ali Paşa tarafından açılmış, bununla beraber bu ilk Darü'l Fünûn hoca ve talebe azlığından, ancak iki sene kadar devam ettikten sonra 1871'de kapanmıştır.

* Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

Ancak, ortaöğretim sisteminin değiştirilmesi ve üniversiteye talebe yetiştirecek bir dereceye gelmesinden sonra 1900 senelerinde Mekteb-i Mülkiye binası dahilinde yeniden bir Darü'l Fünûn kuruldu. Tıp ve Hukuk mektepleri zaten mevcuttu. Yeniden kurulan şubeler "Ulûm-ı Edebiyye", "Ulûm-ı Riyaziyye ve Tabiiyye" şubeleri idi. Fakat bu ilk edebiyat şubesinin gerek dersleri gerek teşkilatı bakımından tam bir Fakülte sayılamayacak kadar zayıf olduğu söylenebilir.

İkinci Meşrutiyetten (1908) sonra Edebiyat Fakültesine yeni kürsüler ilave edilerek Edebiyat, Felsefe, Tarih ve Coğrafya şubelerinden ibaret üç yılda tamamlanan nispeten daha mükemmel hale getirilmiş bir Fakülte haline getirildi. Aynı yıllarda medreseden bağımsız üniversite kadrosu dahilinde modern zihniyete uygun bir İlâhiyat Fakültesi tasavvuru uyanı. Bu tasavvur özellikle Emrullah Efendi'nin hazırladığı Darü'l Fünûn projesinde olgunlaştı. Rasyonel bir düşünce ile maarifin yukarıdan aşağıya doğru bütün memlekete yayılması, bunun için de işe her şeyden önce üniversitenin kurulmasıyla başlanması gerektiği fikrinden hareket eden Emrullah Efendi'nin teşebbüsü maarif tarihimizde "Tuba Ağacı" nazariyesi adıyla tanınmaktadır. Bu teşebbüs 1912'de bir kanun ile tatbik sahasına kondu. Bu yeni Darü'l Fünûn'un başında Ortaçağ skolastik zihniyetinden kurtulmuş yeni "Ulûm-ı Şer'iyye" şubesi görülüyor. Emrullah Efendi'nin kurduğu Darü'l Fünûn beş şubeden ibaretti:

1. Ulûm-ı Şer'iyye,
2. Ulûm-ı Hukukiyye,
3. Ulûm-ı Tıbbiyye,
4. Fünûn,
5. Ulûm-ı Edebiyye.

Ulûm-ı Şer'iyye şubesinde şu dersler bulunuyordu:

	Ayda ders sayısı
1. Tefsir	8
2. Hadis.....	8
3. Ahlâk-ı Şer'iyye ve Tasavvuf.....	6
4. Usul-ü Fıkıh.....	8
5. Fıkıh.....	8
6. İlm-i Kelâm	8
7. Siyer-i Nebevî (Hz. Peygamber'in Hayatı) ..	2
8. Tarih-i Din-i İslâm ve Tarih-i Edyan	6
9. İlm-i Hilâf.....	4

10. Edebiyat-ı Arabiyye	6
11. Hikmet-i Teşri	2
12. Tarih-i Fıkıh	2
13. Arap Felsefesi.....	2
14. Felsefe ve Felsefe Tarihi	6

Darü'l Fünûn'un bu ilk sistemli kuruluşunda Fakültelelere "Şube" denmekte olduğu gibi, "İlâhiyat"ta Arap ülkelerinde olduğu gibi "Ulûm-ı Şer'iyye" diye kabul edilmiştir. Bu tercihin sebebi medreseden ayrılmış olmasına rağmen yeni fakültede derslerin ağırlık merkezinin şeriat (Législation) yani dinî kanun olması idi ve bu görüş tarzı da Hilâfet müessesesi ve din ile devletin henüz ayrılmamış olmasının tabii bir neticesi olarak görülmelidir¹.

Emrullah Efendi Darü'l Fünûn'unda Şer'i ilimler şubesinde okutulan dersler şu şekilde gruplara ayrılmakta idi:

1. Tefsir ve Hadis Grubu : Umumî Tefsir, tatbiki tefsir, Usûl-i Hadis, Hadis.
2. Kelâm Grubu : Kelâm ilmi, Kelâm Tarihi, Arap Felsefesi, Tasavvuf
3. Felsefe Grubu : İlm'ün-nefs (Psikoloji), mantık ve ahlâk, felsefe-i ulâ (ilk felsefe), felsefe tarihi, Arap Felsefesi
4. Fıkıh Grubu : Usûl-ı Fıkıh, ilm-i hilâf, fıkıh tarihi, Hikmet-i Teşri
5. Ahlâk-ı Şer'iyye (Şer'î Ahlâk) ve Siyer kısmı : Siyer-i Nebevî, İslâm dini tarihi, Dinler Tarihi, Şer'i Ahlâk

Yukarıdaki gruplardan Emrullah Efendi İslâm'ın dogmatik ilimlerinden sonra felsefe ve kelâm cereyanlarının incelenmesine mühim bir yer ayırmakla ilk defa medrese sisteminin dışına çıkmış bulunuyor; İzmirli

1. Emrullah Efendi "Ulûm-ı Şer'iyye" içerisinde birinci zümrede Kur'an ilminden başlayarak sıra ile Hadis, Fıkıh ve Kelâm'a yer vermiş, ikinci zümrede İslâmî ilimlerin tarihlerini (İslâm dini tarihi, Arap Edebiyatı, Fıkıh ve Kelâm Tarihi ... vs.) almış, üçüncü zümre olarak Arap Felsefesi ile Garp Felsefesini koymuştur. Emrullah Efendi'nin İslâm Felsefesine Arap Felsefesi demesi bu tabiri fazla hususi ve tahdit edilmiş bir manada anlayan bazı Şarklı ve Garplı müelliflere yaklaşmasından ileri gelmekteydi. Çünkü Arap Felsefesi tabiri yalnızca Ortaçağ'da İslâm dünyasının müşterek ilim dili olan Arapça dolayısıyla doğru idi. Fakat milletlerarası bir medeniyet olan İslâm medeniyetinin felsefesi olması bakımından doğru olamazdı. Nitekim Ortaçağ Garp Felsefesi için Latin Felsefesi demek de doğru değildir; orada da -doğru olarak- "Ortaçağ Hıristiyan Felsefesi" denmektedir.

İsmail Hakkı'nın "Fenn-i Menahic"i ile İsağoci mantığını aşması, modern mantık ile metodolojiye mühim bir yer vermesi de daha Hoca Tahsin Efendi Sırrı Paşa zamanında başlayan modern psikolojinin felsefe grubunun başında bulunması da ilim zihniyetinin hakim olmaya başladığını gösteriyor.

Emrullah Efendi Darü'l Fünûnunda² imtihanlar icazetname (licence) ve Ruûs (doctorat) olarak iki kısma ayrılmaktadır. Şer'î İlimler Şubesi'nin icazet imtihanları şu gruplara ayrılmaktadır:

1. Tefsir ve Hadis,
2. Kelâm ve Kelâm Tarihi, Tasavvuf,
3. Şer'î Ahlâk, siyer, İslâm Dini Tarihi, Dinler tarihi,
4. Fıkıh Usulü, İlm-i Hilâf,
5. Fıkıh, Fıkıh Tarihi, Hikmet-i Teşrîf,
6. Felsefe, Felsefe Tarihi, Arap Felsefesi.

Ruûs (doctorat) imtihanı şu kısımları ihtiva etmektedir:

- a) Kelâm ve Felsefe-i ulâ (philosophie première)
- b) Fıkıh Usulü ve İlm-i Hilâf,
- c) Fıkıh

Emrullah Efendi'nin kurmuş olduğu Darü'l Fünûn henüz muhtar değildi. Mütareke yıllarında son Osmanlı Hükümdarı Mehmet Vahidettin'in tasdiki ile son Osmanlı Mebusan Meclisinden çıkan kanun Darü'l Fünûn'a muhtariyet vermekte idi. 11 Ekim 1919'da çıkan bu kanun Darü'l Fünûn'un Hukuk, Tıp, Edebiyat ve Fünûn medreselerinden meydana geldiğini belirtmekte ve bu suretle İlahiyat veya Şer'î İlimler Fakültesini kaldırmaktaydı.

Şer'î İlimler Fakültesinin kaldırılması bu devirde reaksiyoner bir zihniyetin hâkim bulunmasından, medreselerin bu vazifeyi yeteri kadar gördüğü ve Üniversitede onlardan ayrı bir Fakülteye lüzum olmadığı kanaatinden ileri gelmekte idi. Vakıa Emrullah Efendi tarafından organize edilen Şer'î İlimler Fakültesi ani ve fevri bir kararın eseri değildi. Böyle bir Fakültenin kurulmasını zaruret haline getiren fikir hazırlıkları uzun zamandan beri mevcuttu. Bir yandan medrese artık eski halinde devam etmiyordu. Yeni medreseliler arasında modernist ve garpçı zihniyette alimler yetişiyordu. Hoca Tahsin Efendi, Garp Psikolojisini okutuyordu. Şevket Efendi Almanya'da tahsil ettikten sonra Ebbinghaus'tan tercüme ettiği psikolojiyi medresede okutmakta idi. İzmirli İsmail Hakkı "Yeni

2. Osmanlı Padişahı V. Mehmet Reşat tarafından tasdik edilen kanunla kurulmuştur.

İlm-i Kelâm'da Garp Felsefesi ile Kelâm doktrinlerini mukayese ediyor ve felsefenin yeni delillerinden faydalanıyordu. Yine aynı şekilde Mantık da Ali Sedat beyle başlayan yeni mantık ve metodoloji temayülü İzmirli tarafından genişletiliyordu. Bu hareketler bir yandan medreseyi modernleştirdiği gibi, bir yandan da Darü'l Fünûn'da öğretim vazifesini omuzlarına almış olanlar arasında gerek medrese gerek mektep tahsili görmüş olanların yeni bir hamle yapmalarına sebep oluyordu. Bunlara ilaveten Dinler Tarihi okutan Ahmet Mithat Efendi, Hikmet-i Tarih okutan Ahmet Vefik Paşa, Tasavvuf okutan Mehmet Ali Aynî'yi zikretmek gerekir. Bütün bu hazırlıklar İslâmî İlimlerin bir Fakülte halinde ve modern zihniyetle uzlaşmış olarak okutulmasını zaruret haline getirmekte idi.

Mütareke yıllarında Emrullah Efendi-Ziya Gökalp Darü'l Fünûnuna karşı uyanan reaksiyon Şer'î İlimler Fakültesinin kaldırılması şeklinde kendini göstermiştir.

Cumhuriyet Dönemi

Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışı ve yerine Modern bir Türk Devleti'nin kurulması ile Türk Tarihinde yeni bir devir başlar. Atatürk bu yeni devleti tesis ederken onu, ne doğulu ne de batılı herhangi siyasî bir fikir veya iktisadî doktrin mahkûmu olmayan, gücünü millî şuur ve kültürden alacak olan bir kuruluş olarak düşünüyordu. Bundan dolayıdır ki, Yeni Türk Devleti, millî karakterde, kendi şartları ve sosyal yapısına uygun bir anlayış içinde teşekkül etti. Atatürk daha, millî mücadele devam ederken yeni kurulmakta olan devletin temellerinin eğitim üzerinde yükselebileceğini, onun eğitim konularındaki beyanlarından anlaşılacaktır. Nitekim 15 Temmuz 1921'de Maarif Kongresinin toplanması münasebetiyle yapmış olduğu konuşmada "... şimdye kadar takip olunan tahsil ve terbiye usullerinin milletimizin tarih-i tedenniyatında ne mühim bir amil olduğu kanaatindeyim. Onun için bir millî terbiye programından bahs ederken eski devrin hurafâtından ve evsaf-ı fitriyemizle hiç de münasebeti olmayan yabancı fikirlere, şarktan ve garptan gelecek bilcümle tesirlerden tamamen uzak, seciye-i milliye ve tarihimizle mütenasip bir kültür kastediyorum". Bundan birbuçuk yıl kadar sonra, zaferi izleyen günlerde, Cumhuriyetin ilânından iki gün önce, 27 Ekim 1923'de, Bursa'da öğretmenlerle yapmış olduğu görüşmede ise, millî sistem temasında Atatürk'ü daha açık bir ifadeyle müşahade etmekteyiz. "Hanımlar, Beyler... Maarif işlerinde behemahal muzaffer olmak lâzımdır. Bir milletin halâs-ı hakikisi ancak bu suretle olur. Bu zaferin temini için hepimizin yek can ve yek fikir olarak esaslı bir program üzerinde çalışması lâzımdır. Bence bu programın esas noktaları ikidir.

1. Hayat-ı içtimaiyemizin ihtiyaca tetabük etmesi,
2. İcabat-ı asriyeye tevafuk etmesidir.

Gözlerimizi kapayıp mücerred yaşadığımızı farz edemeyiz. Memleketimizi bir çember içine alıp cihan ile alâkasız yaşayamayız. Bilakis müterakki, mütemeddin bir millet olarak medeniyet sahasının üzerinde yaşayacağız. Bu hayat, ilim ve fen ile olur. İlim ve fen nerede ise orada olacağız ve her ferd-i milletin kafasına koyacağız. İlim ve fen için kayıt ve şart yoktur. Hiçbir delil-i mantıkîye istinad etmeden an'anelerin, akidelerin muhafazasında ısrar eden milletlerin terakkisi çok güç olur. Belki de hiç olmaz. Terakkide kuyut ve şurutu aşamayan milletler, hayat-ı makul ve ameli mütalâa edemez. Hayatı felsefî ve vasi gören milletlerin taht-ı hakimiyet ve esaretine mahkumdurlar”.

Görüldüğü üzere yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda, onun fikrî gelişiminde, Atatürk, daha İstiklâl mücadelesi safhasında iken, seciye-i milliye ve tarihiye ile mütenasip bir kültür düşünmekte, bunun da ancak ilim ve fen yolu ile olabileceğine inanmaktadır. Bir milletin kurtuluşunu ve yükselişini ise millî eğitimin başarısında görmektedir. Buna ulaşabilmek için mantıkî delile dayanmayan an'ane ve akidelerden kurtulmayı ilk şart olarak görmektedir. Bütün bu ifadelerden onun, daha o zaman, eğitim alanında büyük bir hamle yapmak düşüncesinde bulunduğu anlaşılabilir. Özellikle medresenin geçirmiş olduğu safha bize bu eğitim kurumlarının ne durumda olduklarını göstermiştir. Ortada tek bir hamle kalmıştı. O da kendi tabii fonksiyonunu yerine getiremeyen ve sadece geleneksel bir isimden ibaret kalan bu kuruma son noktayı koymak, yani onun gelenekçi, yenileşmeye müsaid olmayan varlığına son vermek. İşte bu sonuç 3 Mart 1924 tarihinde alındı. Ancak Atatürk Tevhid-i Tedrisat Kanununun çıkmasından üç gün önce Türkiye Büyük Millet Meclisinde şöyle demişti: “... Milletın ârâ-yı umumiyesinde tesbit olunan terbiye ve tedrisatın tevhid-i umdesinin bila ifate-i ân tatbiki lüzumunu müşahede ediyoruz. Bu yolda teahhurun zararları ve bu yolda tehalukun ciddi ve derin semereleri seri kararınıza vesile-i tecelli olmalıdır”. Atatürk bu beyanında Türkiye’de tek bir eğitim sisteminin kabulü suretiyle eğitim ve öğretim hayatında büyük bir hamleyle işaret etmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanununun 2. maddesi, “Şer’iyye ve Evkaf Vekaleti veyahut hususi vakıflar tarafından idare olunan bi’lcümle medrese ve mektepler Maarif Vekaletine devir ve raptedilmiştir”. Tanzimat’da modern eğitimin Türkiye’ye girişiyle başgösteren ikili eğitime son verildiğine işaret ederken, yani birbakıma Tanzimatçıların yaptıkları büyük hatayı tashih ederken, Kanununun 4. maddesi ise “Maarif Vekaleti yüksek diniyat mütehasısları yetiştirmek üzere Darü’l Fünûn’da bir İlâhiyat Fakültesi tesis ve imamet gibi hidemat-ı diniyenin ifası vazifesiyle mükellef memurların yetişmesi için de ayrı mektepler kûşad eder” hükmü ile medreselerin ve onlara bağlı olarak son yıllarda kurulan yüksek okulların kapatılmakta olduklarını ve bu kurumlar yerine hangi müesseselerin kurulacağını açıklamış bulunuyordu.

Bunun üzerine Türkiye Büyük Millet Meclisi İlahiyat Fakültesi'nin açılmasını tekrar ele aldı. Darü'l Fünûn'a muhtariyet veren kanun lâyihası 1924'de müzakere edildi. Birinci madde okunduktan sonra İsparta Mebusu İbrahim Efendi şu mütalâada bulundu:

– “İlahiyat Fakültesi ilave edilsin”.

– Reis “İlave edeceğiz. fakat İlahiyat Fakültesini birinci maddenin neresine ilave edeceğiz?” diye sordu.

– İstanbul Mebusu Akçuraoğlu Yusuf “Edebiyat'tan sonra” dedi.

– Reis “İlahiyat Medresesinin Edebiyat Medresesinden sonra yazılması suretiyle “İlahiyat ve Fen Medreselerinde” şeklinde madde tashih edilecektir. “İlahiyat” kelimesi, “Edebiyat” kelimesinden sonra olacaktır” dedi. Bu şekilde kanuna İlahiyat Fakültesi kati olarak girmiş oldu.

Müzakerelerden sonra İstanbul Darü'l Fünûnunun hükmî şahsiyeti hakkındaki kanun 21 Nisan 1924 (17 Ramazan 1340) de kabul ve tasdik edilen yeni kanunla İlahiyat Fakültesi birinci maddede şu surette zikr olunmaktadır:

“Madde 1- İstanbul Darü'l Fünûnunun bulunduğu Tıp, Hukuk, Edebiyat, İlahiyat ve Fen medreselerinden herbiri enval-i menkule ve gayri menkule tasarrufuna ve teberruat kabulüne mezundur...”

Nitekim aynı kanun hükümlerine tabi olarak çıkan “İstanbul Darü'l Fünûnu Talimatnamesi” hükümlerinde de şöyle denilmekte idi:

Madde 1- İstanbul Darü'l Fünûnu Tıp, Hukuk, Edebiyat, Fen ve İlahiyat Fakültelerinden müteşekkildir.

Madde 2- Darü'l Fünûn ilmî muhtariyeti haizdir.

Madde 8- İlahiyat Fakültesinde bervechi ati dersler tedris olunur:

Tefsir ve Tefsir Tarihi, Hadis ve Hadis Tarihi, Fıkıh Tarihi, Kelâm Tarihi, Mâbâdüt Tabiiyat, Tasavvuf Tarihi, Tarih-i Edyan, İçtimaiyat, Ruhiyat, Ahlâk, İslâm Felsefesi Tarihi, İçtimai Ruhiyat (dinî hadiselerin tetkiki nokta-i nazarından), Tarih-i Felsefe, Türk Tarih-i Dinisi, İslâm Felsefesi”.

Kanunla Talimatname metni arasında İlahiyat Fakültesinin diğer Fakülteler arasındaki yeri bakımından küçük bir fark olduğu gibi, kanunda medrese, talimatnamede Fakülte tabiri yer almıştır. İlahiyat Fakültesi adı da artık “Şer'î İlimler Şubesi” yerine kaim olmuş bulunuyordu.

İlâhiyat Fakültesinde okutulan dersler sayılırken dogmatik ilimlerden Tefsir ve Hadis aynı ilimlerin tarihleri ile okutulduğu zikredildiği halde yalnız "Fıkıh Tarihi" okutulduğu tasrih edilmişti. Buradan da "laik zihniyete" uygun olarak sistematik fıkıh Anayasa ve Medenî Kanun karşısına koymadığı ve onu yalnızca tarihî tetkik açısından ele aldığı görülmektedir.

Bu şekilde ve hemen hemen tam kadro ile teşekkül eden İlâhiyat Fakültesinde dersler aşağıda zikredilen kişiler tarafından veriliyordu:

Meclis-i Müderrisîn Reisi Müderris Şemsettin (Günaltay) - İslâm Dini Tarihi ve Metafizik,

Kâtib-i Umumi (Genel Sekreter) Muallim Yusuf Ziya (Yörükân) - İslâm Mezhepleri Tarihi,

Prof. Dumesil - Dinler Tarihi,

Müderris Muavini Hilmi Ömer (Budda) - Dinler Tarihi,

Müderris Mustafa Şekip (Tunç) - Din Psikolojisi,

Müderris İsmail Hakkı (Baltacıoğlu) - Dinî İçtimaiyat (Din Sosyolojisi),

Müderris İzmirli İsmail Hakkı - İslâm Felsefesi Tarihi,

Müderris Şerafettin (Yaltkaya) - Kelâm Tarihi,

Şevket Efendi - Fıkıh Tarihi,

Müderris Mehmet Ali Aynî - Tasavvuf Tarihi,

Köprülüzade M. Fuat - Türk Dinî Tarihi,

Kilisli Rifat - Arapça,

Müderris Mehmet İzzet - Ahlâk,

Müderris Mehmet Emin - Felsefe Tarihi.

1924'te kurulan İlâhiyat Fakültesi 1933 yılına kadar dokuz sene faaliyetine devam etti. 1933'de Darü'l Fünûnun lağvedilerek yerine kurulmuş olan İstanbul Üniversitesi'nde İlâhiyat Fakültesi'ne yer verilmedi. Sadece Edebiyat Fakültesi'ne bağlı "İslâmî İlimler Enstitüsü" vücuda getirildi. Bu enstitüde Fakülte müderrislerinden şu zatlar Ord. Prof., Prof. ve Doçent olarak yerlerini muhafaza ettiler:

Ord. Prof. Şerafettin Yaltkaya - Kelâm Tarihi,

Ord. Prof. Mehmet Ali Aynî - Tasavvuf Tarihi,

Prof. Baki - İran Edebiyatı,

Doç. Yusuf Ziya Yörükân - İslâm Mezhepleri Tarihi,

Doç. Hilmi Ömer Budda - Dinler Tarihi.

Şerafettin Yaltkaya Diyanet İşleri Reisliğine tayin edildiği, Mehmet Ali Aynî ve Baki Beyler emekliye ayrıldıkları, talebe yokluğu ileri sürülerek iki doçent de lise felsefe öğretmenliğine nakledildikleri için “İslâm Tetkikleri Enstitüsü” 1936 yılında lağvedildi.

O tarihten sonra ne İstanbul ne Ankara Üniversitesi’nde bu derslerin muadilleri okutulamadı. Yalnız İstanbul Edebiyat Fakültesi’nde 1933’de Doç. Hilmi Ziya Ülken Türk Tefekkürü Tarihi derslerini okutmaya başlamıştı. Bu ders 1942’den itibaren Felsefe Tarihi Kürsüsüne bağlı “Türk-İslâm Felsefesi Tarihi” dersi halini aldı.

Bugünkü İlâhiyat Fakültesi

İstanbul Darü’l Fünûnu İlâhiyat Fakültesi’nin kapanmasından 16 yıl sonra 1949’da İlâhiyat Fakültesi bu defa Ankara Üniversitesi’ne bağlı olarak 21 Kasım günü açılmıştır. Ankara Üniversitesi Senatosunun bir İlâhiyat Fakültesi açılması hakkındaki kararını müteakip 3 Mayıs 1949’da zamanın hükümeti şu gerekçe ile kanun teklifini Türkiye Büyük Millet Meclisine getirmişti:

“Din meselelerinin sağlam ve ilmî esaslara göre incelenmesini mümkün kılmak, meslekî bilgisi kuvvetli ve düşüncesinde ihatalı din adamlarının yetişebilmesi için lüzumlu şartları sağlamak maksadıyla memleketimizde de garptaki örneklerine benzer bir İlâhiyat Fakültesinin kurulmasını kararlaştıran Ankara Üniversitesi Senatosu, bu Fakültenin şimdilik geniş tutulmasında zaruret olmayan kadrolarını ilişik cetvelde görüldüğü şekilde tesbit etmiştir...”

Türkiye Büyük Millet Meclisinde bu kanunla ilgili olarak yapılan konuşmalar şu şekilde özetlenebilir³.

“İsmail Hakkı Baltacıoğlu (Kırşehir) - ...Bir İlâhiyat Fakültesi kurulmasından maksat medreseyi diriltmek değildir. Çünkü Fakülte ile Medresesi ayıran çok temelli bir karakter vardır. O da şudur: Medresenin çalışması nassî, apriori, kablettecübîdir. Fakülteler ilim evleri olduğundan, bunlar mukayese, müşahedeye ve en sonunda da mümkün olursa, izaha çalışmaktadır. Yani birincisi subjektif olduğu kadar, ikincisi objektiftir. O halde hükümetin şayanı dikkat olan isteği şudur: Bütün manâsıyla ilim haysiyeti ve ilim karakteri taşıyan bir Fakülte meydana getirmek. Öylesine bir fakülte ki, diğer fakültelerden hiç bir surette ayrılığı olmayacaktır.

Bizim istediğimiz İslâm İlâhiyatı Fakültesidir. Ama Medrese değil, ilmî karakter taşıyan İslâm İlâhiyatı Fakültesi, İslâm dinini, İslâm mezheplerini... ilmî surette tedkik edecek bir ilmî fakülte.

3. Bak T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem VIII, Cilt 20, Toplantı 3, ss. 227-284.

İlâhiyat Fakültesi açmayı büyük bir olay olarak kabul ediyorum kendi hesabıma. Bunun feyizlerini ve nimetlerini daha sonra göreceğiz. Şimdi benim nazarı dikkati celbetmek istediğim nokta şudur: Kısaca tebarüz ettireyim. İlâhiyat Fakültesi İslâmiyeti bütün olarak tetkik etmekle beraber metotlarında, meselelerinde müspet ilimlere dayanmalıdır. Bu budur, efkârı umumiyece bu vuzuf faydalıdır.

Bu İlâhiyat Fakültesi Atatürk inkılâbından sonra ikinci defa Türkiye’de açılıyor. İlk defa Atatürk inkılâbından sonra İstanbul Üniversitesi içinde kurulmuştu. O İlâhiyat Fakültesinde benim de mesuliyetim vardı. Bir nevi sosyoloji fakültesi yaptık. Fakat burada yani Fakültede İslâmi bilgiler esas, sosyolojik bilgiler yardımcı olacaktır.

Emin Soysal (Maraş) - ... Bu müesseseyi yeniden kuracağız. Yalnız Milli Eğitim Bakanlığının şu noktalara dikkat etmesini rica edeceğim. Tekrar bu memlekette XVII., XVIII. ve XIX. asırlarda devam eden, diğer memleketlerde olduğu gibi ilim ve din, mektep ve medrese mücadelesinin açılması, böyle bir yola gidilmemesi için son derecede hassas bulunmaları lazımdır. Bu memleket bu yüzden terakki hamleleri noktasından çok acı tecrübeler geçirmiştir.

Milli Eğitim Bakanının günün siyasî olaylarına uyarak bu işi ele alıp yürürken memleketin geleceği üzerinde büyük manevî mesuliyeti omuzuna aldığı unutmamasını rica ederim. Mektep ve Medrese mücadelesi, din ve ilim mücadelesi bizde değil, bütün beşeriyet tarihinde kanlı sahneler, kanlı tarih sayfaları yaratmıştır. Büyük Atatürk’ün bu hususta yaptığı hamleler hepimize malumdur. Büyük Atatürk dinsiz miydi? Asla; dinsiz değildi. Büyük Atatürk bu memleketin Avrupaî manâda ilerlemesini, terakki etmesini isteyen bir büyük adamdı...

Medreseler zaman zaman bu memlekette, hatta kiliseler de zaman zaman bir hava yaratmıştır. Böyle bir zihniyetin bu memlekette yaratılmamasını Milli Eğitim Bakanından rica ederim.

Bu müessese de bu memlekete lâzımdır ve çok da ihtiyaç vardır.

Tahsin Banguoğlu (Milli Eğitim Bakanı): -Bir İlâhiyat Fakültesinin kuruluşunda düşündüğümüz en esaslı nokta şudur arkadaşlar: Bugün Üniversitelerimiz camiası içerisinde -ki bir ilim camiasıdır- kurmak istediğimiz bu müessese, Atatürk inkılâbının bizi ulaştırdığı yeni medenî ve içtimâî hayatın şartlarıyla mütenasip ve yeni cemiyetimizin hüviyetine lâyık bir müessese olacaktır. Zaten bunun içindir ki, bütün Garp memleketlerinde ve yeni Şark memleketlerinde olduğu gibi bizde de İlâhiyat bilgisi veren müesseseyi üniversitenin camiası içinde kurmayı düşünmekteyiz.

Bu düşünce hattı zatında bazı arkadaşlarımızın endişelerine cevap verecek mahiyettedir. Biz memleketimizde eski Medrese tarzındaki tedrisatı yeniden canlandırmak ve onun yetiştirdiği tarzdaki adamları yeniden yetiştirmek düşüncesinde değiliz. Bundan kat'i olarak ictinap kararındayız. Mektep ve Medrese yüzyıl müddetle, Tanzimattan bu yana yanyana çalışmışlar ve memleketimizde iki türlü zihniyete sahip insan yetiştirmişlerdir. Bu iki türlü zihniyet sahibi insan bir asır boyunca süren dahili bir zihniyet mücadelesi içinde yuvarlanmışlardır. Tesisine teşebbüs ettiğimiz İlâhiyat Fakültesi bu zihniyetle çalışan bir müessesese olmayacaktır. Memleketimizi, münevverlerimizi yeniden bu zihniyet mücadelesine asla düşürmemek kararındayız. Bu ilmî camia içerisinde teşekkül edecek bu müessesenin yetiştireceği yüksek din adamları sivil ve asker bütün münevverlerimizle aynı zihniyette, aynı emelde insanlar olacaktır...

Bu itibarla İlâhiyat Fakültesi müspet bir ilmî camia içerisinde kurulacak ve bazı irticaî hareketlere cesaret vermek şöyle dursun, onları menetmek, onları selbetmek ve onları yok etmek fonksiyonunu icra edecektir. Tanzimattan bu yana kurulmuş bütün müesseselerimiz gibi İlâhiyat Fakültesi de bir meşale olacaktır ve hurafeciler bu meşaleden yarasalar gibi kaçacaklardır.

İlimden bu memlekete hiç bir zaman zarar gelmemiştir. Yeniden bir ilim meşalesi yakıyorsunuz, bu meşaleden de ancak fayda hasıl olacaktır. Ancak ışık, aydınlık hasıl olacaktır.

İlâhiyat Fakültesi kurulması arzusu, memleketçe, muhtelif parti gruplarınınca izhar edilmiş, Yüksek Heyetimizce benimsenmiş bir fikirdir. Bu arzuya uyarak ilk defa Ankara Üniversitemiz bir İlâhiyat Fakültesi açmak kararını almıştır.

Bu Fakültede okutulacak dersler başlıca İslâmî ilimler olacaktır. Fıkıh, Tefsir ve Hadis gibi. Bunun yanıbaşında, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin derslerinden manevî bilgiler, psikoloji, sosyoloji gibi bilgiler de gösterilecektir. Yine Edebiyat Fakültesinin lisan kursları İlâhiyat Fakültesinin yardımcı dersleri olacaktır. Arapça ve Farsça, Avrupa dilleri yardımcı dersler olarak okutulacaktır. Bunun dışında İlâhiyat Fakültesinde mukayeseli din tarihi ve başka dinler hakkında da umumi bilgiler verilecektir.

Sayın Baltacıoğlu'nun işaret ettiği cihet ehemmiyetlidir. İlâhiyat başlı başına bir disiplindir. Edebiyat Fakültesi ise sadece bir manevî ilimler fakültesidir. Bu itibarla kuruluşunda, İstanbul Üniversitesinde vaktiyle yapılmış olan hataya düşülmeyecektir. Esas, dini bilgiler olacaktır..."

İlâhiyat Fakültesinin öğretime başladığı 1949-1950 ders yılındaki programı şöyle idi:

<u>Dersin Adı</u>	<u>Saat</u>	<u>Ders Verenler</u>
Arapça	2	Prof. Necati Lugal, D.T.C.F. de
Farsça	2	Prof. Necati Lugal, D.T.C.F. de
Yabancı Dil (İng., Alm., Fr.)	4	D.T.C.F.'nin Yabancı Dil Bl.
Sosyoloji	2	Prof. Mehmet Karasan D.T.C.F. de
Mantık ve İlimler Felsefesi	4	Prof. Hamdi Ragıp Atademir D.T.C.F. de
İslâm Dini ve Mezhepler Tarihi	4	Prof. Yusuf Ziya Yörükân
İslâm Sanatı Tarihi	2	Prof. Remzi Oğuz Arık
Mukayeseli Dinler Tarihi	2	Prof. Hilmi Ömer Budda

İkinci yıl Hadis Usulü, İslâm'da İlimler Tarihi, Din Psikolojisi dersleri ilave edilmiş, buna karşılık Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde takip edilmekte olan Sosyoloji dersi kaldırılmıştır.

Fakülte Profesörler Kurulunun çalışmaları sonucu alınan kararlarla derslerde ve programlarda sonraki yıllarda yıllar içerisinde de değişiklikler yapılarak 1953-1954 yılında yapılan program şu şekli almıştır:

<u>I. Sınıf Dersleri</u>	<u>Saat</u>	<u>II. Sınıf Dersleri</u>	<u>Saat</u>
Arapça	8	Arapça	6
Farsça	4	Farsça	2
Yabancı Dil	3	Yabancı Dil	3
Klâsik Dinî Metinler	3	İslâm Tarihi	2
Kur'an ve İslâm Dini Esasları	2	Klâsik Dinî Türkçe Metinler	2
İslâm Tarihi	2	Kur'an ve İslâm Dini Esasları	2
		Din Psikolojisi	1
		Din Sosyolojisi	3
		Felsefe ve Mantık	1
<u>III. Sınıf Dersleri</u>	<u>Saat</u>	<u>IV. Sınıf Dersleri</u>	<u>Saat</u>
Arapça	4	Arapça	6
Yabancı Dil	2	Yabancı Dil	2
İslâm Tarihi	2	İslâm Tarihi	2
Tefsir	2	Tefsir	4
Hadis	2	Hadis	4

İslâm Mezhepleri Tarihi	2	İslâm Mezhepleri Tarihi	4
Kelâm	2	İslâm Felsefesi	2
İslâm Felsefesi Tarihi	2	Dinler Tarihi	2
Felsefe ve Mantık	3	İslâm Sanatları Tarihi	2
Dinler Tarihi	2	Pedagoji	2
Din Psikolojisi	2	Tasavvuf Tarihi	2
İslâm Hukuku	2	İslâm Tezyinî sanatları	1
İslâm Sanatları Tarihi	2	İnkılâp Tarihi	2
Tezyinî Sanatlar ve Paleografi	1		

1972-1973 ders yılına kadar dört yıllık genel bir İlâhiyat eğitimini amaçlayan Fakülte, mezkûr ders yılından itibaren beş yıla çıkarıldı. İlk üç yılda ağırlık, kaynak dil olan Arapça ile bir Batı diline ve genel eğitime verildi. Beş yıllık süre dikkate alınarak son iki yıl ihtisaslaşmaya tahsis edildi. Bu maksatla Tefsir ve Hadis Bölümü ile Kelâm ve İslâm Felsefesi Bölümü teşkil edildi. Fakültenin mezun olanlara bölümlerini bildirir İlâhiyat Lisans Diploması veriliyordu.

Yüksek Öğretim Kurulunun göreve başlaması üzerine, İlâhiyat Fakülteleri için kabul edilen yeni eğitim-öğretim programına göre 1982-1983 öğretim yılı başından itibaren, beş yıllık öğretim süresi olan Fakültemiz, ilk yılı Arapça hazırlık sınıfına tahsis edilmek suretiyle dört yıllık lisans öğretimi veren bir kurum haline getirilmiştir.

Hazırlık sınıfına kaydını yaptıran öğrencilerden Arapça bilenler için muafiyet sınavı açılmaktadır. Bu sınavda başarı sağlayanlardan Hazırlık sınıfına geçmiş sayılırlar.

İdarî bakımdan üç bölüm bulunmaktadır; bunlar da:

- 1- Temel İslâm Bilimleri Bölümü,
- 2- Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü,
- 3- İslâm Tarihi ve Sanatları Bölümü.

Fakültenin mezun olanlara "İlâhiyat Fakültesi Lisans Diploması" verilir. Yukarıda belirtilmiş olan bölümler müstakil olarak diploma vermezler.

Fakültemizde 1987-1991 yılına kadar uygulanan program şu şekildedir:

<u>Hazırlık</u>	<u>Saat</u>	<u>II. Sınıf</u>	<u>Saat</u>
Arapça	40	İnkılâp Tarihi	2
Kur'an	10	Türk Dili	2
		Yabancı Dil	8
<u>I. Sınıf</u>		Beden Eğitimi-Tezhip-Hat	2
İnkılâp Tarihi	4	Kur'an	2
Türk Dili	2	Arapça	6
Yabancı Dil	4	İslâm Tarihi	2
Beden Eğitimi-Tezhip-Hat	2	Tefsir	9
Kur'an	6	Hadis	9
Arapça	6	Mantık	3
İslâm Tarihi	6	İslâm Kurumları Tarihi	2
İslâm Dini Esasları ve Ahlâkı	6	Türk-İslâm Edebiyatı	4
Tefsir Usulü	4	Farsça	4
Hadis Usulü	4	Seçmeli Dinî Musiki-Paleografi	2
Eğitim Bilimine Giriş	3	Eğitim Psikolojisi	3
İlkçağ Felsefesi Tarihi	2	Genel Öğretim Metotları	3
<u>III. Sınıf</u>	<u>Saat</u>	<u>IV. Sınıf</u>	<u>Saat</u>
İnkılâp Tarihi	2	İnkılâp Tarihi	2
Türk Dili	2	Türk Dili	2
Yabancı Dil	8	Yabancı Dil	8
Beden Eğitimi-Tezhip-Hat	2	Beden Eğitimi-Tezhip-Hat	2
Arapça	4	Arapça	4
Tefsir	4	İslâm Mezhepleri Tarihi	5
Hadis	4	Eğitim Sosyolojisi	3
İslâm Hukuku Usulü	4	Din Eğitimi	4
Türk-İslâm Sanatları Tarihi	2	Kelâm	11
İslam Hukuku	9	İslâm Felsefesi Tarihi	5
Dinler Tarihi	3	Tasavvuf tarihi	4
Din Sosyolojisi	2	Yeniçağ Felsefesi Tarihi	2
Din Psikolojisi	2	Din Felsefesi	2

Ölçme ve Değerlendirme	3	Özel Öğretim Metotları	3
Kur'an	2	Din ve Ahlâk Dersleri	3
Araştırma Teknikleri	3	Özel Öğretim Uygulaması 3 Hafta	
Farsça	4		
Rehberlik	3		

Fakültemizde takip edilmekte olan programın incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, ilk sene Arapça ve Kur'an-ı Kerim'i layıkı ile öğrenmek için Hazırlık sınıfı olarak tahsisi edilmiştir.

Birinci sınıftan itibaren tedrisat sistemi İslâmiyetin en temiz anlayışına dayanmak suretiyle akıl ve nass'ı mihver kabul etmiştir.

İslâmiyetin doğuşu ve yayılması bu temel bilgiler yanında önemli bir mahiyet taşımaktadır. Tarihî vesikalara dayanarak okutulan İslâm Tarihi, sadece olayları kronolojik bir tasnif içinde sıralayan klâsik tarih öğretiminde sınırlanarak, hadiseleri zaman ve mekan şartları dahilinde inceleyerek, bunlardan hal ve istikbale makes olacak ibret örnekleri çıkarmaktadır.

İslâm Felsefesi ve İslâm Mezhepleri Tarihi, başlangıçtan günümüze kadarki İslâmî düşünceye ışık tutmakta, doğan, gelişen fikir hareketleri ve bunları meydana getirenler ilmî metotlara dayanarak incelenmektedir.

Tarihî bilgilerimizin nüfuz edebildiği devirlerden bu yana, gelmiş geçmiş bütün dinleri, tarih ve sosyoloji görüşü ile tetkik ettikten sonra sıklet merkezini semavî dinlere intikal ettiren Dinler Tarihi; din ve toplum münasebetleri ile toplumun dinî yaşayışını amprik bir tarzda ele alıp incelemekte olan Din Sosyolojisi; ferdin dinî yaşayışını inceleme yapan Din Psikolojisi indî mukayese ve hükümlerden uzak ilim kollarıdır.

Dinî duyuş ve düşünüşün yüksek ifadelerini taşıyan mimarî ve tezyinî sanat eserlerimizin değerini önce kendimize sonra da dünyaya tanıtmak lâzım geldiği düşüncesiyle İslâm Sanatları Tarihi, İslâm Tezyinî Sanatları ve Paleografi dersleri ihdas olunmuştur. Bu arada ruhlara büyük huzur veren dinî musiki dersinin gerek teorik gerekse tatbiki olarak büyük bir itina ile verilmekte olduğunu unutmamak gerekir.

Büyük bir çoğunluğu ile yaygın ve örgün eğitim kuruluşlarında görev alan genç ilâhiyatçıların pedagojik formasyon yönünden yetişmelerini sağlamak için Din Eğitimi dersi ile diğer eğitim formasyon derslerini de ne kadar lüzumlu olduğunu bilmem hatırlatmaya gerek var mı?

Bütün bu dersler yanında İslâm İlâhiyatı merkezi rolü oynamaktadır. Tefsir ve Hadis Usulü, İslâm hukuku, Tefsir ve Hadis, Kelâm, bu sahalarda

da memleketimizde temayüz etmiş mütehasşısılar ve otoriteler tarafından okutulmaktadır.

Mezunlarımız

Lise ve dengi okul mezunlarını kabul eden ve beş yıllık bir tahsil süresince kültürlü ve ilmî metot sahibi din âlimi namzetleri yetiştirmekte olan Fakültemizden 1953 yılından beri erkek ve kız öğrenci mezun olmuştur. Bunların yıllara göre taksimi şöyledir:

<u>Yıl</u>	<u>Erkek</u>	<u>Kız</u>	<u>Toplam</u>
1953	31	9	40
1954	11	11	16
1955	20	2	22
1956	6	-	6
1957	8	3	11
1958	14	3	17
1959	19	1	20
1960	35	2	37
1961	22	1	23
1962	21	2	23
1963	33	4	37
1964	54	6	60
1965	54	6	60
1966	88	4	92
1967	75	6	81
1968	70	4	74
1969	80	13	93
1970	119	6	125
1971	114	10	124
1972	75	8	83
1973	85	15	100
1974	107	7	114
1975	68	7	75
1976	28	2	30

1977	85	6	91
1978	89	11	100
1979	91	16	107
1980	119	13	132
1981	126	19	145
1982	130	17	147
1983	69	26	95
1984	141	31	172
1985	164	34	198
1986	259	42	301
1987	122	34	156
1988	176	56	232
1989	150	60	120
1990	129	14	143
1991	180	18	198
1992	137	7	144
1993	164	11	175
1994	142	11	153
1995	129	28	157
1996	103	39	142
1997	120	42	162
1998	113	62	175

İslâmi ve dinî konularda olduğu kadar Arapça, Farsça ve bir Batı diline aşina olan mezunlar, İmam-Hatip Okullarında meslekî dersler, lise ve ortaokullarda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersleri öğretmenliğini aslı olarak verdikleri gibi, buldukları okullardaki çeşitli kültür derslerini de liyakatla okutmaktadırlar. Akademik kariyere intisap etmiş bulunan çok sayıdaki mezunlarımız ülkemizdeki 22 İlâhiyat Fakültesinde öğretim üyesi, öğretim görevlisi, araştırma görevlisi, uzman ve okutman olarak görev yapmaktadırlar. İlâhiyat Fakültelerinden ayrı olarak çeşitli üniversitelerin sosyal bölümlerinde de görevli olanları zikretmek gerekir. 1982-1983 yılından itibaren de çeşitli İlâhiyat Fakültelerine Fakültemizden kadro noksanlığı sebebiyle sayıları 25'e varan Doçent ve Profesör gitmiş bulunmaktadır.

Diyanet İşleri Başkanlığının -Başbakanlık da dahil olmak üzere- çeşitli kademelerinde görev yapmaktadırlar. Milli Savunma Bakanlığı tarafından fakültede okutulan öğrencilerin bir kısmı Askerî Ortaokul ve Liselerde öğretmen olarak, diğer bir kısmı Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Moral Dairelerinde vazife almışlar, bir kısmı da askerî eğitim birliklerinde dinî ve kültürel alanda görevlendirilmişlerdir.

Bunların dışında bir kısım mezunlar da Devlet Arşivlerinde uzman olarak çalışmaktadırlar. Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumunda da prodüktör ve idareci olarak görev alan mezunların sayısı küçümsenmeyecek bir rakama ulaşmış bulunmaktadır.

Yayın ve Kültürel Faaliyetler

Fakültemiz eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yanısıra ilmî çalışma ve yayınlarda da bulunmaktadır. 1952 yılından itibaren "İlâhiyat Fakültesi Dergisi" muntazaman çıkmaktadır. Dergimizin XXXVIII. sayısı çıkmış bulunmaktadır. Bunlara ilaveten Fakültemiz bünyesinde 1983 yılına kadar faaliyet göstermiş bulunan İslâm İlimleri Enstitüsü'nün beş sayı Dergisi ile 3 sayı da yıllık araştırmalar Dergisi yayınlanmıştır.

Fakültemiz öğretim üyeleri gerek yurtiçi gerek yurtdışında yapılan kongre, seminer ve sempozyumlara bildiriyle iştirak ederek hem fakültemizi hem de ülkemizi ilmî ve kültürel açıdan büyük bir liyakatla temsil etmektedirler. Fakültemiz 5-8 Eylül 1988'de Malezya'da (Kuala Lumpur) yapılan İslâm Üniversiteler Birliğinin kongresine katılmış ve İslâm Üniversiteler Birliğinin üyeliğine kabul edilmiştir.

Fakültemiz bugüne kadar ülkemizin eğitim ve öğretim problemlerinin halline yardım amacı ile çeşitli seminerler tertip etmiş bulunmaktadır. Bunlardan:

- a) I. Din Eğitimi Semineri (Nisan 1981),
- b) Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Özel Öğretim Yöntemleri Semineri (Ekim 1986),
- c) Din Öğretimi ve Din Hizmetleri Semineri (8-10 Nisan 1988). Bu seminer Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı ile birlikte düzenlenmiştir.

Bu seminere Federal Almanya, İngiltere ve Fransa'dan da yabancı ilim adamları katılmışlardır.

- d) Fakültemizde her hafta Cuma günleri saat 14.00-16.00 arasında Öğretim Üyeleri ve Yardımcıları tarafından konferans ve ilmî sohbet toplantıları yapılmaktadır.

e) Fakültemiz Tasavvuf Musikisi korosu da her yıl muntazaman en az bir defa olmak üzere konserler vermektedir.

f) Fakültemizde her yıl çeşitli anma günleri muntazam bir şekilde tertip edilmektedir.

Anabilim Dalları

I- Tefsir Anabilim Dalı

(TİB 111) Tefsir Usulü: Kur'an Tarihi; Vahiy, âyet, sûre; Kur'an'ın yazılması, toplanması ve çoğaltılması. Kur'an'ın mânâsı ve isimleri.

Kur'an'ın tefsiri ile ilgili bilgiler, âyetlerin iniş sebepleri, nesh meselesi, muhkem ve müteşâbih, sûrelerin başlangıç harfleri, Kur'an'ın icazı ve üslûbü.

(TİB 112) Tefsir: Hz. Peygamber devrinden başlamak üzere tefsir tarihi, tefsir çeşitleri ve tefsir metotları.

II. Hadis Anabilim Dalı

(TİB 121) Hadis Usûlü: Hadis ve Sünnetle ilgili tarifler, hadis rivayetleri, sahih, zayıf ve mevzû hadisler, hadis çeşitlerinden seçmeler, hadis kitapları.

(TİB 122) Hadis: Hz. Peygamber devrinden itibaren hadis rivayetindeki gelişmeler (Hadis Tarihi), Hadis eserlerinin ortaya çıkışı, hadislerden seçmeler ve şerhleri.

III- İslam Hukuku Anabilim Dalı

(TİB 131) İslâm Hukuku: İslâm Hukuku'nun doğuşu, kaynakları, fıkıh ekolleri ve özellikleri, Medeni Hukuk, Amme Hukuku ve Miras Hukukunun mukayeseli olarak tanıtılması.

(TİB 132) İslâm Hukuku Metodolojisi: Fıkıh usûlünün doğuşu, tanımı ve tarihçesi; Şer'i deliller (Kitab, Sünnet, İcma, Kıyas vb.) ve bunlara dayanarak hüküm çıkarma kuralları; mükellefler ve mükelleflerin fiilleri (Hukukî ehliyet ve sorumluluk); Şer'î hükümlerin amaçları, ictihat ve fetva müesseseleri.

IV- Kelâm Anabilim Dalı

(TİB 211) Kelâm : Kelâm terimleri, bazı kelâmî problemler (ru'yet, istitâat, deliller), Maturîdî ekolüne göre insanın fiilleri kavramı, İman meselesi, Allah ve Peygamberlik, Neseffî akaidi, İbn Haldun'un Mukaddime'sindeki kelâmî görüşler.

(TİB 212) İslâm Ahlâkı: İslâm'da üstün ahlâkın yolları ve kuralları.

(TİB 213) İslâm Mezhepleri Tarihi: Geçmişte ve günümüzde yaşayan iktisadî ve siyasi mezhepler, mezheplerin doğuş sebepleri, tarihi seyirleri, birbirlerine benzer oldukları ve ayrıldıkları inanç ve itikadlar, coğrafî dağılımları.

(TİB 214) İslâm Dini Esasları: Kur'an ve Hadis'e göre İslâm dininin iman ve ibadet esasları.

V- İslâm Felsefesi Anabilim Dalı

(FDB 221) İslâm Felsefesi: İslâm düşünürlerinin Tanrı, varlık, ahiret, ahlâk ve hürriyet görüşleri, Türk-İslâm Felsefesinin düşünce tarihindeki yeri ve önemi.

(FDB 222) Tasavvuf Tarihi: Tasavvufî düşüncenin doğuşu ve sebepleri, tarihî safhaları, başlıca mutasavvıfların görüş ve düşünceleri.

VI- İslâm Tarihi Anabilim Dalı

(İTSB 311) İslâm Tarihi Câhiliye devri Arap Tarihi, Hz. Peygamber, dört halife, Emeviler, Abbasiler, ilk müslüman Türk Devletleri, siyasî, idarî, kültürel ve sosyal tarihleri, Selçuklu ve Osmanlı toplumunda fikir hareketleri.

(İTSB 312) Paleografi: Osmanlı dönemi Arap alfabesi ile yazılmış olan çeşitli kitâbe ve belgelerin yazı türlerine göre okutulması, Osmanlı paleografyası.

(İTSB 313) İslâm Kurumları Tarihi: İslâm Medeniyetinin doğuşu ve özellikleri, siyasî kurumları: Halifelik, sultanlık, vezirlik. Ekonomik kurumları: İslâm ticaret hayatı, klasik dönem, toprak yönetimi ve tarım, beytulmâl (hazine). Sosyal kurumları: Eğitim ve öğretim kurumları, fütûvvet ve ahilik, vakıflar, Hukuk kurumları: Ordu teşkilatı ve İslâm Medeniyetinin diğer medeniyetlere tesirleri.

VII- Dinler Tarihi Anabilim Dalı

(FDB 321) Dinler Tarihi: Dinin tarifi, mahiyeti ve menşei hakkındaki nazariyeler; Dinler Tarihinin tanımı, tarihçesi ve kronolojisi; Asya, Avrupa, Anadolu, Amerika, Eski Roma ve Yunan Dinleri; Eski Türk Dini ve Arap Cahiliye İnançları.

Yaşayan Dünya Dinleri: Hint, Çin, Japon, Yahudi, Hıristiyan ve İslâm Dinleri.

VIII- Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

(FDB 331) Din Eğitimi: Temel Kavramları: (Din Eğitimi Bilimi "Din Pedagojisi", İlâhiyat, akıl, din, terbiye-eğitim-öğretim).

İlgili Bilimler: (Psikoloji, Sosyoloji, İletişim, Dil Bilimi, davranış ve bozuklukları).

Din Eğitimi Bilimi'nin mahiyeti ve görevi, okullarda ve camide din eğitimi, öğretimi, din eğitim ve öğretimini tamamlayıcı kuruluşlar, din eğitim ve öğretimini bilimsel temellere dayandırma çabaları, okul çeşitleri ve din dersi.

IX- Din Sosyolojisi ve Psikolojisi Anabilim Dalı

(FDB 341) Din Sosyolojisi: Toplum Bilimleri (Sosyoloji nedir? Toplumsal yapı, toplumsal hareketlilik).

Din Bilimleri (Din sözü, Din olaylarının tanımı, Dinlerin kök ve başlangıçları, Dinlerde sınıflama, Çevre ve dinin karşılıklı ilişkileri, Dinler Bilimi, Din Sosyolojisinin tartışma konusu olan meseleleri, Din Sosyolojisinin tarihçesi).

Din Sosyolojisinin ana problemleri (Genel bilgiler, dinî tecrübe ve anlatımları, Dinin toplum ve Dünya karşısındaki tutumu).

Din ve Toplum ilişkileri ve dinî gruplar.

Laiklik ilkesi ve Türkiye'deki durum (Genel bilgiler, tarih boyunca laikliğin gelişmesi, Batı dünyasında laikliği doğuran olaylar, Türkiye Cumhuriyetindeki durum).

Din bakımından devlet şekilleri ve çağdaş yaşayıştaki tutum.

(FDB 342) Din Psikolojisi: Genel Psikoloji içindeki çeşitli ekoller motivation, kişilik teorileri, Din Psikolojisi'nin tanımı, tarihi gelişimi, kaynakları, metotları, din ve kişilik, Tasavvuf Psikolojisi, düşünce ve davranış bozuklukları içinde dinî belirtiler, Din Eğitiminde Din Psikolojisinin önemi.

X- Din Felsefesi ve Mantık Anabilim Dalı

(FDB 351) Felsefe Tarihi: İlk, Orta ve Yeniçağda Batıdaki felsefe akımları ve filozofların görüşleri.

(FDB 354) Mantık: Felsefe problemlerinin sistematik bir şekilde incelenmesi ile mantık problemlerinin klâsik tarzda ele alınması.

(FDB 352) Din Felsefesi: Felsefe-Din münasebetleri, din-ilim münasebetleri.

XI- İslâm Sanatları ve mimarisi Anabilim Dalı

(İSTB 361) Türk-İslâm Sanatları Tarihi: İslâm Sanatının doğuşu, mahiyeti; Emevi ve Abbasi usûbları, Endülüs'te İslâm Sanatı; Gazneliler, Büyük Selçuklular, Anadolu Selçukluları, İlhanlı ve Osmanlı Devirlerinde mimarî eserler.

(İTSB 362) Türk Dinî Musikisi: Nazarî olarak, musikinin tanımı ve adlandırılması, musikinin (notalarla) yazılması; Türk Musikisinde ses sistemi, makamlar, usûller, çeşitleri; Türk Din Musikisi bestekârları ve eserleri. Uygulamalı olarak dinî bestelerin makam ve usûlle icrası.

(İTSB 363) Türk-İslâm Edebiyatı: Türk-İslâm Edebiyatının tarihçesi, özellikleri, devreleri. Bu edebiyatta kullanılmış olan harflerin menşei ve Türkçe kullanılış şekilleri, Türkçe kelimelerin eski harflerle yazılmasındaki özellikler. Eski metinlerin okunması, transkripsiyonu. Türk Edebiyatında vezinler, Ebced Hesabı.

Ders programında yer alan fakat, herhangi bir bölüme bağlı olmayan dersler:

- 1) Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi
- 2) Türk Dili
- 3) Yabancı Diller
  - a) Arapça
  - b) Farsça
  - c) İngilizce, Almanca ve Fransızca'dan biri.

1987-1991 Yılları Arasında Uygulanan Eğitim Programı

<u>Hazırlık Sınıfı</u>	<u>I. Dönem</u>	<u>II. Dönem</u>
Arapça	20	20
Kur'an	5	5
<u>I. Sınıf</u>		
İnkılâp Tarihi	2	2
Türk Dili	1	1
Yabancı Dil	4	4
Beden Eğitimi-Tezhip-Hat	1	1

Kur'an	3	3
Arapça	3	3
İslâm Tarihi	3	3
İslâm Dini Esasları ve Ahlâkı	3	3
Tefsir Usulü	2	2
Hadis Usulü	2	2
Eğitim Bilimine Giriş	-	3
İlkçağ Felsefesi Tarihi	-	2
	<u>24</u>	<u>29</u>

<u>II. Sınıf</u>	<u>I. Dönem</u>	<u>II. Dönem</u>
İnkılâp Tarihi	1	1
Türk dili	1	1
Yabancı Dil	4	4
Beden Eğitimi-Tezhip-Hat	1	1
Kur'an	1	1
Arapça	3	3
İslâm Tarihi	2	-
Tefsir	5	4
Hadis	4	5
Mantık	3	-
İslâm Kurumları Tarihi	-	2
Türk-İslâm Edebiyatı	2	2
Farsça	2	2
Seçmeli Dinî Musiki-Paleografi	-	2
Eğitim Psikolojisi	3	-
Genel Öğretim Metotları	-	3
	<u>32</u>	<u>31</u>

<u>III. Sınıf</u>	<u>I. Dönem</u>	<u>II. Dönem</u>
İnkılâp Tarihi	1	1
Türk Dili	1	1
Yabancı Dil	4	4

Beden Eğitimi-Tezhip-Hat	1	1
Arapça	2	2
Tefsir	4	-
Hadis	4	-
İslâm Hukuku Usûlü	2	2
Türk-İslâm Sanatları Tarihi	2	-
İslâm Hukuku	4	5
Dinler Tarihi	-	3
Din sosyolojisi	-	2
Din Psikolojisi	-	2
Ölçme ve Değerlendirme	3	-
Kur'an	1	1
Araştırma Teknikleri	-	3
Farsça	2	2
Rehberlik	-	3
	31	32

<u>IV. Sınıf</u>	<u>I. Dönem</u>	<u>II. Dönem</u>
İnkılâp Tarihi	1	1
Türk Dili	1	1
Yabancı Dil	4	4
Beden Eğitimi-Tezhip-Hat	1	1
Arapça	2	2
İslâm Mezhepleri Tarihi	5	-
Eğitim Sosyolojisi	3	-
Din Eğitimi	2	2
Kelâm	6	5
İslâm Felsefesi Tarihi	-	5
Tasavvuf Tarihi	-	4
Yeniçağ Felsefesi Tarihi	2	-
Din Felsefesi	-	2
Özel Eğitim Metotları	3	-
Din ve Ahlak Dersleri Özel Öğretim Uygulaması		3 Hafta
	30	30

Kütüphane ve Hizmetleri

İlâhiyat Fakültesi yaklaşık 35.000 cilt kitap, süreli yayın ve 2000 adet değerli yazmaları ile zengin bir koleksiyona sahiptir. Kütüphanemiz öğretim üyeleri ve yardımcılarına, öğrencilere ve dışarıdan gelen tüm araştırmacılara hizmet vermektedir.

Kullanma alanı 900 m² olan kütüphanemizde 100 kişilik okuma salonu vardır.

Koleksiyonumuz gerek kitap sayısı gerekse kitapların nadiriyeti açısından çok zengindir. İlâhiyat sahasındaki değerli kitapların yanısıra başta tarih ve sanat olmak üzere diğer konularda da eserler bulunmaktadır. Türkçe ve yabancı dillerdeki eserlerden başka nadir olarak bulunan eski harfli kitaplar da büyük bir yekün tutmaktadır.

Kütüphanemize gerek kurumlardan gerekse şahıslardan çok sayıda bağış kitap gelmektedir. Çeşitli kuruluşlarla da yayın değişimi yapılmaktadır. Kitaplar depolarımızda bölümlere göre düzenlenmiştir. Elyazmaları özel bölümde itina ile muhafaza edilmektedir. Kütüphanemizde bilgisayar uygulamalarına geçilmiştir.

Kütüphanemizde fotokopi hizmeti de verilmektedir. Ayrıca cilt atel-yemiz ve ofset baskı yapabilen matbaamız mevcuttur.

FAKÜLTEMİZİN KURULUŞUNDAN BERİ DEKANLIK YAPMIŞ OLANLAR

<u>Adı Soyadı</u>	<u>Seçiliş Tarihi</u>	<u>Ayrılış Tarihi</u>	<u>Ayrılış Sebebi</u>
Ord. Prof. Esat Arsebük	22.11.1949	12.6.1951	Süresi dolarak
Ord. Prof. Suut Kemal Yetkin	12.6.1951	12.6.1953	Süresi dolarak
Prof. Mehmet Karasan	12.6.1953	14.5.1961	Milletvekili seçilerek
Prof. Dr. Bedii Ziya Egemen	14.5.1954	22.8.1955	İstifa
Ord. Prof. Sabri Şakir Ansay	22.8.1955	22.8.1957	Süresi dolarak
Ord. Prof. Suut Kemal Yetkin	22.8.1957	23.6.1959	Rektör seçildi
Or. Prof. Dr. Hilmi Ziya Ülken	23.6.1959	23.10.1959	İstifa
Prof. Dr. Bedii Ziya Egemen	23.10.1959	2.6.1960	İstifa
Prof. Dr. Tansin Banguoglu	2.6.1960	30.11.1960	İstifa
Prof. Dr. Neşet Çağatay	19.4.1961	3.11.1964	Süresi dolarak
Prof. Dr. Kemal Balkan	3.11.1964	3.11.1966	Süresi dolarak
Prof. Dr. Hüseyin Yurdaydın	3.11.1966	4.11.1968	Süresi dolarak
Prof. Dr. Hamdi R. Atademir	4.11.1968	27.4.1970	İstifa ile

Prof. Dr. Mehmet Taplamacıoğlu	27.4.1970	5.11.1970	Süresi dolarak
Prof. Mehmet Karasan	5.11.1970	28.4.1971	İstifa ile
Prof. Dr. Neşet Çağatay	28.4.1971	4.11.1971	Başka bir göreve atanması ile
Prof. Dr. Necati Öner	4.11.1972	7.11.1977	Süresi dolarak
Prof. Dr. Hikmet Tanyu	7.11.1977	4.11.1980	Süresi dolarak
Prof. Dr. Hüseyin Atay	4.11.1980	3.8.1982	Süresi dolarak
Prof. Dr. Talat Koçyiğit	31.8.1982	11.9.1985	Süresi dolarak
Prof. Dr. Meliha Anbarcıoğlu	12.9.1985	2.7.1990	Süresi dolarak
Prof. Dr. Necati Öner	2.7.1990	1.7.1994	Süresi dolarak
Prof. Dr. M. Sait Yazıcıoğlu	8.8.1994		Halen bu görevini sürdürmektedir.

İLÂHİYAT FAKÜLTELERİNİN YENİ DURUMU

Türk Millî Eğitim sisteminde 1997 yılında yapılmış bulunan düzenlemelere göre İlköğretim kesintisiz olarak sekiz yıla çıkartılmış bulunmaktadır. İlköğretim, lise ve dengi okullara öğretmen yetiştirme modeline uygun olarak İlâhiyat Fakültelerinin yeniden yapılandırılması gereği ortaya çıkmıştır.

Buna göre ülkemizdeki mevcut İlâhiyat Fakültelerinin bazılarında - Ankara, İstanbul, Marmara, İzmir, Atatürk vd.- iki ayrı program uygulanacaktır. Bu programlardan birisi "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenliği" programı, diğeri ise "İlâhiyat Lisans Programı"dır. 1986-1987 öğretim yılının sonuna kadar beş yıllık ilköğretimin 4. ve 5. sınıflarında sınıf öğretmenleri tarafından okutulmakta olan Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersleri, bundan böyle İlköğretim Okullarında yukarıda sözkonusu edilen programdan, yeterli İlâhiyat dersleri ve bilgilerinin yanında gerekli formasyonu almış ehil öğretmenler tarafından verilecektir. Böylece sınıf öğretmenleri yerine uzman öğretmenlerce verilecek dersler sonunda, daha sağlıklı, nitelikli ve kaliteli bir eğitim ortaya konacaktır.

İmam-Hatip Liseleri bilindiği 1997 yılında yapılmış bulunan düzenleme ile yeni bir durum almıştır. İmam-Hatip Liselerinde öğretmen olacak olanlar, İlâhiyat Lisans Programını tamamladıktan sonra 3 yarıyıllık bir "**Tezsiz Yüksek Lisans Programı**"na tabi tutulacaklardır. Bu programda pedagojik formasyonun yanında "**meslekî bir ek eğitim**"de yer alacaktır. Bu şekilde bir meslek okulu durumunda olan İmam-Hatip Liselerinde nitelikleri geliştirilmiş öğretmen istihdamı mümkün olacaktır.

Üç Yarıyıllık Tezsiz Yüksek Lisans Programları, yazokulu imkânından da yararlanılarak bir yılda tamamlanabilecektir.

Böylece yıllardan beri arzulanan, değişik eğitim kurumlarında o kurumun özelliklerine uygun eleman istihdamı mümkün olacaktır. Böylece ihtisaslaşma ve branşlaşma dönemi başlamış olacaktır. Hiç şüphesiz bununla eğitim ve öğretimin kalitesi olumlu yönde etkilenmiş olacaktır.

Ülkemizde mevcut olan İlahiyat Fakültelerinin bazılarında gerçekleştirilecek olan bu programlara "Ankara Üniversitesi'nin Programları" örnek olacaktır. Ayrıca programlarda yeralan dersler ile bunların tanımları, ilgililere yardımcı olacak mahiyettedir. Hiç şüphesiz zaman içinde her kurum, işleyişini gözden geçirip gerekli iyileştirmeleri yapabileceklerdir. Bu da yarıştan kopmama ve daha iyiye ulaşmanın bir yolu olacaktır. Yeni düzenlemeler ile İlahiyat alanında yapılan da bundan ibarettir.

İLÂHİYAT FAKÜLTELERİ
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ
PROGRAMLARININ GELİŞTİRİLMESİ VE UYGULANMASINA
YÖN VEREN TEMEL İLKELER

1. Program geliştirme çalışmalarında:

- * Okullarımızda uygulanan Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ders programı,
- * İlköğretim öğrencilerinin ilgi, ihtiyaç ve öğrenme düzeyleri,
- * İlgili okul düzeyindeki ders programları ile Fakültelerdeki eğitim öğretim süreci arasındaki paralellik esas alınmıştır.

2. Bu ilkeler ışığında program dört ana ders grubundan oluşmaktadır:

- * Alan Dersleri
- * Kültür Dersleri
- * Formasyon Dersleri
- * Yan Alan Dersleri

3. Alan Dersleri, İlahiyatla ilgili dersler olup, öğretmen adaylarına temel İlahiyat bilgilerini kazandırma amacına yöneliktir.

4. Kültür Dersleri ile öğretmen adaylarının sağlıklı bir kültürel alt yapı kazanmaları amaçlanmıştır. Bu şekilde din ve kültür ilişkisinin daha rahat kurulabileceği öngörülmüştür.

5. Öğretmenlik Formasyonu dersleri, gerçek okul ortamı ve öğretmenlik mesleğine ilişkin bilgi ve beceriler ön plâna alınarak hazırlanmıştır. Formasyon dersleri, programa dengeli bir biçimde, bütünlük ilkesi

çerçevesinde ve aşamalı olarak dağıtılmıştır. Bu şekilde öğretmen adayları hem kendi konu alanlarındaki dersleri öğrenecek hem de formasyon dersleri ile öğretmenlik mesleğine hazırlanmış olacaklardır. Bu kapsamda:

a. Gerek mesleğe giriş niteliğindeki dersler gerekse uygulama dersleri yoluyla öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğinin temel özelliklerini, güçlüklerini, zevkli yanlarını değişik boyutlarıyla anlamaları ve tanımaları öngörülmüştür. Bunun için öğretmen adaylarının okullarda yaptıkları uygulamaların mümkün olduğu ölçüde erken başlatılması benimsenmiş, böylece öğretmenlik mesleğini yakından tanımalarına yardımcı olacak okul deneyimi kazanmaları amaçlanmıştır.

b. Okullarda yapılan uygulamalar, öğretmenlik eğitiminin merkezini oluşturmaktadır. Bu anlayıştan hareketle programda yer alan formasyon derslerinin çoğuna uygulama saatleri konulmuştur. Bu şekilde öğretmen adaylarının derslerde öğrendiği bilgi ve becerileri gerçek okul ortamı ve eğitim-öğretim süreci ile ilişkilendirmesi ve uygulamaya aktarması mümkün olacaktır.

c. Programda, gelişen bilgi teknolojilerinin okulda kullanımını ve öğretimde gerekli olan çeşitli materyallerin geliştirilmesini ön plana alan derslere yer verilmiştir. Bu dersler yoluyla öğretmen adaylarının (bilgisayar, internet, televizyon, video, projektör makinaları gibi) çeşitli öğretim araçlarını tanımaları ve öğretimde kullanmaları amaçlanmıştır. Bu şekilde geleceğin öğretmeninin, teknolojiyi tanıyan ve öğretimde etkili ve verimli bir şekilde kullanabilen nitelikte olması öngörülmüştür.

d. Programda, uygulama derslerinin sayısı ve saatleri artırılmış ve dersler birbirleriyle ilişkilendirilmiştir. Bunun amacı, öğretmen adaylarının küçük kapsamlı uygulamalar yaparak çeşitli öğretmenlik becerilerini okul ve sınıf ortamında geliştirmeleri (çeşitli yöntemlerle öğretim, soru sorma, grup çalışması, materyal kullanma, sınav yapma, değerlendirme, toplantılara katılma, öğrencilere bireysel yardım, sınıf gözlemleri gibi), daha sonra da bir sınıfın sorumluluğunu alarak bizzat öğretmenlik yapmaları ve sonuçlarını görmeleridir.

6. Öğretmenlikte mesleki gelişim süreklidir. Gerek hizmet içi eğitim çalışmaları gerekse bireysel çabalar yoluyla eğitimin değişik alanlarında öğrenmenin sürekli olması gerekmektedir. Bu nedenle programda yer alan bütün dersler öncelikle, öğretmen adaylarına "**öğretmeyi öğretmek**" amacını taşımaktadır. Alan dersleri de bu amaca yöneliktir.

7. Gerek yazılı gerekse sözlü iletişimde öğretmenin okul ve sınıf ortamında iyi bir model olması beklenir. Bu beceriye sahip öğretmenin sınıf içi öğretimde daha etkili olacağı açıktır. Dili kullanma becerisinin etkili

düşünmeyi ve öğrenmeyi önemli ölçüde belirlediği dikkate alınır, öğretmenlikte anadilin düzgün, doğru, akıcı ve etkili kullanımının ne derece önemli olduğu ortaya çıkar. Bu nedenle dili kullanma becerisinin önemi, sadece Türk Dili derslerinde değil, programda yer alan diğer derslerde de vurgulanmalıdır. Ayrıca, öğrencilerin yapacağı sunuşlar, grup çalışmaları, yazılı ödevler, sınavlar gibi etkinlikler yoluyla da yazılı ve sözlü anlatım becerilerinin geliştirilebileceği unutulmamalıdır. Etkili iletişimin önemi tüm derslerde vurgulanmalı, dilin yazılı ve sözlü kullanımını konusunda duyarlı olunmalıdır.

8. İlköğretim öğretmenliği programında “*yan alan*” uygulamasına yer verilmiştir. Yan alan uygulamasına göre, öğretmen adaylarının kendi öğretim alanları yanında ek bir alanda da yetişmeleri benimsenmiştir. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmen adayları programda yer alan “*Türkçe*” ve “*Sosyal Bilgiler*” yan alanlarından birini seçebileceklerdir.

9. Programda zorunlu derslerin içeriklerinin teorik tanımlanması yoluna gidilmiştir. Bu derslerin öğretimi sırasında öğrencilere önerilecek kaynaklar, yaptırılacak sunuşlar, grup çalışmaları, ders ödevleri, seminerler ve mezuniyet tezleri gibi etkinliklerle öğretim zenginleştirilmelidir.

10. Seçmeli dersler inter disiplinler bir anlayışla öğrenme - öğretme sürecini işler hale getirecek nitelikte tasarlanmıştır. Bu şekilde öğretmen adaylarının, sınırlı da olsa kendilerinin belirleyeceği bir veya birkaç konuda bilgi sahibi olmasının yararlı olacağı düşünülmüştür. Öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda ders seçimi yapabilmeleri için dersi okutacak öğretim üye ve yardımcılarının dönem öncesinde dersin içeriği ve kaynakçasını bir proje halinde Fakülte Kurulu’na sunmaları benimsenmiştir.

11. Programda yer alan kredi sütunundaki sayıların ilki (T) dersin teorik ders saat sayısını, ikincisi (U) uygulama saat sayısını, üçüncüsü (K) ise, dersin toplam kredi saat süresini göstermektedir. Bir dersin toplam kredi saati teorik saat sayısının tamamı ile uygulama saat sayısının yarısının toplamından oluşur.

12. Bu programın uygulama sürecini takip edecek, eksiklikleri belirleyecek ve programın sürekli gelişmesine yönelik öneriler getirecek bir “*Program İzleme ve Geliştirme Kurulu*” oluşturulması benimsenmiştir.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ
ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
(153 Kredi)

I. YIL			
I. YARIYIL (GÜZ D.)	T-U-K	II. YARIYIL (BAHAR D.)	T-U-K
Arapça	4-2-5	Arapça	4-2-5
Kur'ân'ın Ana Konuları	2-0-2	Kur'ân Okuma	1-4-3
İslâm Dini Esasları (İmân, İbâdet, Ahlâk)	2-0-2	İslâm Dinî Esasları (İmân, İbâdet, Ahlâk)	2-0-2
Hz. Muhammed'in Hayatı	2-0-2	İslâm Tarihi	2-0-2
Din Psikolojisi	2-0-2	Din Sosyolojisi	2-0-2
Öğretmenlik Mesleğine Giriş	3-0-3	Gelişim ve Öğrenme	3-0-3
Türk Dili (T.Y.A. ve Zorun- lu Kültür Dersi) I	2-0-2	Türk Dili (T.Y.A. ve Zorun- lu Kültür Dersi) II	2-0-2
Bilgisayar ve İnternet	2-2-3	Sosyal Bilimler Metodolojisi (S.B.Y.A. ve Ortak Kültür Dersi)	2-0-2
	21		21

II. YIL			
III. YARIYIL (GÜZ D.)	T-U-K	IV. YARIYIL (BAHAR D.)	T-U-K
Arapça	2-4-4	Arapça	2-4-4
Kur'ân Okuma	1-4-3	Tefsir	2-0-2
Hadis	2-0-2	Tasavvuf	2-0-2
Yabancı Dil	2-0-2	Yabancı Dil	2-0-2
<i>Okul Deneyimi I</i>	1-4-3	<i>Öğretimde Planlama ve Değerlendirme</i>	3-2-4
<i>Türkiye Türkçesi (T.Y.A.) Sosyal Bilimlere Giriş (S.B.Y.A)</i>	2-0-2	<i>Felsefe Tarihi (S.B.Y.A. ve Ortak Kültür Dersi)</i>	2-0-2
		<i>Türk Tarihi ve Kültürü (S.B.Y.A. ve Ortak Kültür Dersi)</i>	2-0-2
		<i>Vatandaşlık Bilgisi (S.B.Y.A.) Yazılı ve Sözlü Anlatım (T.Y.A.)</i>	2-0-2
	16		20

III. YIL			
V. YARIYIL (GÜZ D.)	T-U-K	VI. YARIYIL (BAHAR D.)	T-U-K
Kelâm	2-0-2	Mezhepler Tarihi	2-0-2
İslâm Hukuku	2-0-2	Türk Din Musikisi	1-2-2
İslâm Felsefesi	2-0-2	Güzel Konuşma	1-2-2
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi	2-0-2	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi	2-0-2
Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme	2-2-3	Özel Öğretim Y.I.	2-2-3
Türk Edebiyatı (T.Y.A.) Uygarlık Tarihi (S.B.Y.A.)	2-0-2	Sınıf Yönetimi	2-2-3
Osmanlı Türkçesi (T.Y.A.) ve Ortak Kültür Dersi	2-0-2	Çocuk Edebiyatı (T.Y.A.) Osmanlı Tarihi (S.B.Y.A.)	2-0-2
Seçimlik	2-0-2	Seçimlik	2-0-2
Seçimlik	2-0-2	Seçimlik	2-0-2
	19		20

IV YIL			
VI. YARIYIL (GÜZ D.)	T-U-K	VIII. YARIYIL (BAHAR D.)	T-U-K
Din Eğitimi	2-0-2	Ahlâk Felsefesi	2-0-2
Dinler Tarihi	2-0-2	İslâm Sanatları ve Estetiği	2-0-2
Din Felsefesi	2-0-2	Çocuk ve Ergen Psikolojisi	2-0-2
<i>Okul Deneyimi II</i>	1-4-3	<i>Öğretmenlik Uygulaması</i>	2-6-5
<i>Özel Öğretim Y.II</i>	2-2-3	<i>Rehberlik</i>	3-0-3
<i>Türkçe Öğretimi (T.Y.A.) Sosyal Bilimler Alanı ve Öğretimi (S.B.Y.A.)</i>	2-0-2	<i>Dil ve Kültür (T.Y.A.) Siyasî Coğrafya (S.B.Y.A.)</i>	2-0-2
Seçimlik	2-0-2	Seçimlik	2-0-2
Seçimlik	2-0-2		
	18		18

SEÇİMLİK DERSLER (III. YIL)			
V. YARIYIL (GÜZ D.)		VI. YARIYIL (BAHAR D.)	
Türk İslam Edebiyatı	2	Mantık	2
Sosyal Psikoloji	2	İslâmda Bilim Tarihi	2
Sosyal Değişme ve Din	2	Din Öğretiminde Âyet ve Hadislerle Çalışma Yöntemleri	2
Astronomi ve Uzay Bilimleri	2	Fıkıh Okulları	2
Hadis Kaynakları ve Tenkidi	2	Kelâm Okulları	2

SEÇİMLİK DERSLER (IV YIL)			
VII. YARIYIL (GÜZ D.)		VIII. YARIYIL (BAHAR D.)	
Çağdaş İslâm Akımları	2	Halkla İlişkiler	2
Çevre ve Din	2	Dinlerarası Diyalog	2
İslâm Eğitim Tarihi	2	Çağdaş Eğitim Akımları	2
Türk Düşünce Tarihi	2	Günümüz Kelâm Problemleri	2
Türk Lehçeleri	2	Bilgi ve Toplumu ve Din	2
Hadis ve Sünnette Çağdaş Yorumlar	2	Günümüz Fıkıh Problemleri	
Kur'ân'a Çağdaş Yaklaşımlar	2		
Günümüz Türk İslâm Devletleri	2		

T : *Teorik Ders Saati*

U : *Haftalık Uygulama Ders Saati*

K : *Dersin Kredisi*

S.B.Y.A : *Sosyal Bilimler Yan Alan Dersi*

T.Y.A : *Türkçe Yan Alan Dersi*

ALAN DERSLERİ

GENEL KÜLTÜR DERSLERİ
ZORUNLU

	Kredi		Kredi
1. Arapça	18	1. Bilgisayar ve İnternet	3
2. Kur'ân Okuma	6	2. Türk Dili I	2
3. Kur'ân'ın Ana Konuları	2	3. Türk Dili II	2
4. İslâm Dinî Esasları		4. Yabancı Dil	4
(İmân, İbâdet, Ahlâk)	4	5. Atatürk İlkeleri ve	
5. Hz. Muhammed'in Hayatı	2	İnkılap Tarihi	4
6. Din Psikolojisi	2		Ara Toplam = 15
7. Din Sosyolojisi	2	ORTAK	
8. İslâm Tarihi	2	1. Sosyal Bilimler	
9. Hadis	2	Metodolojisi	2
10. Tefsir	2	2. Felsefe Tarihi	2
11. Tasavvuf	2	3. Osmanlı Türkçesi	2
12. Kelâm	2	4. Türk Tarihi ve Kültürü	2
13. İslâm Hukuku	2	5. Çocuk ve Ergen Psikolojisi	2
14. İslâm Felsefesi	2	6. Güzel Konuşma	2
15. Türk Din Musikisi	2		
16. Mezhepler Tarihi	2		Ara Toplam = 12
17. Din Felsefesi	2		TOPLAM = 27
18. Din Eğitimi	2		
19. Dinler Tarihi	2		
20. İslâm Sanatları ve Estetiği	2		
21. Ahlâk Felsefesi	2		

TOPLAM = 64

YAN ALAN DERSLERİ
TÜRKÇE YAN ALAN

1. Türk Dili I (Zorunlu Kültür Dersi)	-
2. Türk Dili II (Zorunlu Kültür Dersi)	-
3. Türkiye Türkçesi	2
4. Yazılı Sözlü Anlatım	2
5. Osmanlı Türkçesi (Ortak Kültür Dersi)	-
6. Türk Edebiyatı	2
7. Çocuk Edebiyatı	2
8. Türkçe Öğretimi	2
9. Dil ve Kültür	2
	<u>+</u>
	12

SOSYAL BİLGİLER YAN ALANI

1. Siyasi Coğrafya	2
2. Sosyal Bilimlere Giriş	2
3. Sosyal Bilimler Metodolojisi (Ortak Kültür Dersi)	-
4. Osmanlı Tarihi	2
5. Uygarlık Tarihi	2
6. Felsefe Tarihi (Ortak Kültür Dersi)	-
7. Türk Tarihi ve Kültürü (Ortak Kültür Dersi)	-
8. Sosyal Bilimler Alanı ve Öğretimi	2
9. Vatandaşlık Bilgisi	2
	<u>+</u>
	12

TÜRKÇE

Alan	=	64
Kültür	=	27
Y. Alan	=	12
Pedagojik For.	=	36
Seçimlik	=	14
	<u>+</u>	
		153

SOSYAL BİLGİLER

Alan	=	64
Kültür	=	27
Y. Alan	=	12
Pedagojik For.	=	36
Seçimlik	=	14
	<u>+</u>	
		153

**İLÂHİYAT FAKÜLTELERİ LİSANS PROGRAMLARININ
GELİŞTİRİLMESİNE VE UYGULANMASINA YÖN VEREN
TEMEL İLKELER**

1- Program geliştirme çok boyutlu bir faaliyettir. Bu faaliyet, sadece programa ders ekleme ve çıkarma işi olarak algılanmamalıdır. Dersler eğitim ve öğretim hedeflerini gerçekleştirebildiği ölçüde önemlidir. Bu nedenle, program geliştirmede;

- * amaçlar,
- * dersin içeriği,
- * öğrenme ortamı bir bütündür.

İlahiyat Lisans Programı, “Kur’ân’ı referans alan, kültürel mirası değerlendirebilen, yaşanan hayatı yorumlayabilen ve problemlere çözüm üretebilen ilâhiyatçılar yetiştirme” hedefine yönelik olarak hazırlanmıştır. Dersler bu amacı gerçekleştirecek içerik zenginliğine sahip olmalıdır.

2- Dersler mesleğe yönelik bir içerik taşımakla beraber, daha işlevsel bir anlayışla sosyo - ekonomik ve kültürel şartların gerektirdiği temel nitelikleri kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu nitelikleri şöyle sıralamak mümkündür:

- * Kültürel mirası değerlendirebilen, hayatı yorumlayıp, problemlere cevap verebilen ve olgulara Kur’ân referanslı bakabilen,
- * Genel bir tarih ve kültür bilincine dayalı olarak, ilâhiyat alanında temel bilgi, zihniyet ve yaklaşıma sahip,
- * Hayat boyu öğrenme alışkanlığı sergileyebilen kişiler yetiştirmek.

3- Programda temel bilgilenmeyi kazandıracak olan derslerin “**zorunlu dersler**” olarak okutulması uygun görülmüştür. Teori - pratik bütünlüğünü sağlayacak derslerin ise “**seçmeli dersler**” olması tercih edilmiştir.

4- Seçmeli dersler, inter - disiplinler bir anlayışla, öğrencide dersler arası bilgi akışını ve bütünlüğünü gerçekleştirebilecek zihniyeti sağlamaya yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu nedenle programda mümkün olduğu ölçüde “**seçmeli ders**” sayısı artırılmıştır. Seçmeli dersler, “**projeye dayalı dersler**” olarak tasarlanmıştır. Bu derslerle ilgili genel ilkeler şunlardır:

- * Dersler öğrencilerin ilgi istek ve ihtiyaçları doğrultusunda açılır.
- * Yeni gelişmelere ve ihtiyaçlara bağlı olarak yeni dersler oluşturulabilir.
- * Dersleri verecek öğretim elemanlarının önceden dersin tanımı, içeriği ve kaynakçasını bir proje halinde Fakülte Kurulu'na sunmaları öngörülmektedir.

5- Zorunlu derslerin içeriklerinin teorik tanımlanması yoluna gidilmiştir. Uygulamada ise öğrencilere tavsiye edilecek kaynaklar, yaptırılacak sunuşlar, grup çalışmaları, ders ödevleri, seminerler ve lisans bitirme tezleri gibi etkinliklerle öğretim zenginleştirilmelidir.

6- İlahiyat lisans programını tamamlayan öğrenci Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni veya İmam Hatip Lisesi meslek dersi öğretmeni olabilmek için açılacak olan "Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı"nı tamamlamak durumundadır. Tezsiz Yüksek Lisans Programı öğrenciyi öğretim alanına hazırlayan dersleri içeren üç yarıyılık bir programdır.

7- Programda yer alan kredi sütunundaki sayıların ilki (T) dersin teorik ders saat sayısını, ikincisi (U) uygulama saat sayısını, üçüncüsü (K) ise, dersin toplam kredi saat süresini göstermektedir. Bir dersin toplam kredi saati teorik saat sayısının tamamı ile uygulama saat sayısının yarısının toplamından oluşur.

8- Fakülteelerde programın uygulama sürecini takip edecek, eksiklikleri belirleyecek ve programın gelişmesine yönelik öneriler getirecek bir "Program İzleme ve Geliştirme Kurulu" oluşturulması benimsenmiştir.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
LİSANS PROGRAMI
(173 Kredi)

I. YIL

I. Yarıyıl (Güz) :

<u>Ders Kodu</u>	<u>Dersler</u>	<u>T-U-K</u>
İLA - 101	Arapça.....	6 - 6 - 9
İLA - 103	Kur'ân'ın Ana Konuları.....	2 - 0 - 2
İLA - 105	İslâm Tarihi I	2 - 0 - 2
YAB - 107	Yabancı Dil	4 - 0 - 4
T.D. - 109	Türk Dili I.....	2 - 0 - 2
İLA - 111	Psikolojiye Giriş	2 - 0 - 2
BGR - 113	Bilgisayar	2 - 2 - 3
ATA - 115	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi.....	2 - 0 - 2
GZS. - 117	Güzel Sanatlar / Beden Eğitimi	1 - 1 - 0
Toplam :		26

II. Yarıyıl (Bahar) :

<u>Ders Kodu</u>	<u>Dersler</u>	<u>T-U-K</u>
İLA - 102	Arapça.....	6 - 6 - 9
İLA - 104	Kur'an Okuma ve Tecvid I.....	1 - 2 - 2
İLA - 106	Hadis Tarihi	2 - 0 - 2
YAB. - 108	Yabancı Dil	4 - 0 - 4
İLA - 110	İslâm Tarihi II	2 - 0 - 2
T.D. - 112	Türk Dili II.....	2 - 0 - 2
İLA - 114	Sosyolojiye Giriş.....	2 - 0 - 2
ATA - 116	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi.....	2 - 0 - 2
Toplam :		25

II. YIL**III. Yarıyıl (Güz) :**

<u>Ders Kodu</u>	<u>Dersler</u>	T-U-K
İLA - 201	Arapça.....	2 - 4 - 4
İLA - 203	Kur'ân Okuma ve Tecvid II.....	1 - 2 - 2
İLA - 205	Tefsir Tarihi.....	2 - 0 - 2
YAB. - 207	Yabancı Dil.....	4 - 0 - 4
İLA - 209	Hadis Usûlü.....	2 - 0 - 2
İLA - 211	İslâm Tarihi III.....	2 - 0 - 2
İLA - 213	İlkçağ Felsefesi Tarihi.....	2 - 0 - 2
İLA - 215	Türk İslâm Edebiyatı.....	2 - 0 - 2
İLA - 217	Din Psikolojisi.....	2 - 0 - 2
İLA - 219	Mantık.....	2 - 0 - 2
		Toplam : 24

IV. Yarıyıl (Bahar) :

<u>Ders Kodu</u>	<u>Dersler</u>	T-U-K
İLA - 202	Arapça.....	2 - 4 - 4
İLA - 204	Tefsir Usûlü.....	2 - 0 - 2
İLA - 206	Hadis.....	2 - 0 - 2
YAB.-208	Yabancı Dil.....	4 - 0 - 4
İLA - 210	Kelâm Tarihi.....	2 - 0 - 2
İLA - 212	Kur'ân Okuma ve Tecvid III.....	2 - 0 - 2
İLA - 214	İslâm Felsefesi Tarihi.....	2 - 0 - 2
İLA - 216	İslâm Medeniyeti Tarihi.....	2 - 0 - 2
İLA - 218	Din Sosyolojisi.....	2 - 0 - 2
İLA - 220	Türk İslâm Sanatları Tarihi.....	2 - 0 - 2
		Toplam : 24

III. YIL**V. Yarıyıl (Güz) :**

<u>Ders Kodu</u>	<u>Zorunlu Dersler</u>	T-U-K
İLA - 301	Arapça.....	2 - 0 - 2
İLA - 303	Tefsir.....	2 - 0 - 2
İLA - 305	Kur'ân Tercümesi Teknikleri.....	2 - 0 - 2
İLA - 307	İslâm Hukuk Usûlü I.....	2 - 0 - 2
İLA - 309	Kelâm Okulları	2 - 0 - 2
İLA - 311	Yeniçağ Felsefesi.....	2 - 0 - 2
İLA - 313	Dinler Tarihi I.....	2 - 0 - 2
	Seçmeli.....	2
	Seçmeli.....	2
	Seçmeli.....	2
	Toplam :	20

<u>Ders Kodu</u>	<u>Seçmeli Dersler</u>	T-U-K
İLA - 315	Hadis Tenkidi.....	2 - 0 - 2
İLA - 317	Güzel Kur'ân Okuma.....	1 - 2 - 2
İLA - 319	Kur'ân Semantiği.....	2 - 0 - 2
İLA - 321	Tarih Usûl ve Tenkidi	2 - 0 - 2
İLA - 323	İslâm Kurumları Tarihi	2 - 0 - 2
İLA - 325	Sosyal İlimler Metodolojisi	2 - 0 - 2
İLA - 327	Türk Din Musikisi.....	1 - 2 - 2
İLA - 329	Farsça	2 - 0 - 2

III. YIL**VI. Yarıyıl (Bahar) :**

<u>Ders Kodu</u>	<u>Zorunlu Dersler</u>	T-U-K
İLA - 302	Arapça.....	2 - 0 - 2
İLA - 304	İslâm Hukuk Usûlü II	2 - 0 - 2
İLA - 306	Sistemantik Kelâm I.....	2 - 0 - 2
İLA - 308	İslâm Mezhepleri Tarihi I	2 - 0 - 2
İLA - 310	Dinler Tarihi II.....	2 - 0 - 2
İLA - 312	Tasavvuf Tarihi ve Felsefesi.....	2 - 0 - 2
	Seçmeli.....	2
	Seçmeli.....	2
	Seçmeli.....	2
	Toplam :	18

<u>Ders Kodu</u>	<u>Seçmeli Dersler</u>	T-U-K
İLA - 314	Hadis ve Sünnette Çağdaş Yorumlar	2 - 0 - 2
İLA - 316	Tarih Felsefesi.....	2 - 0 - 2
İLA - 318	İslâm'da Bilim Tarihi.....	2 - 0 - 2
İLA - 320	İslâm Sanatları ve Estetiği	2 - 0 - 2
İLA - 322	İslâm Eğitim Tarihi	2 - 0 - 2
İLA - 324	Türk Düşünce Tarihi	2 - 0 - 2
İLA - 326	Türk Kelâmcıları.....	2 - 0 - 2
İLA - 328	Osmanlı Türkçesi.....	2 - 0 - 2
İLA - 330	Türk Din Musikisi.....	1 - 2 - 2
İLA - 332	Astronomi ve Uzay Bilimleri.....	2 - 0 - 2
İLA - 334	Farsça	2 - 0 - 2
İLA - 336	Modern Biyoloji.....	2 - 0 - 2

IV. YIL

VII. Yarıyıl (Güz) :

<u>Ders Kodu</u>	<u>Zorunlu Dersler</u>	T-U-K
İLA - 401	İslâm Hukuku I	2 - 0 - 2
İLA - 403	Sistematik Kelâm II	2 - 0 - 2
İLA - 405	İslâm Mezhepleri Tarihi II.....	2 - 0 - 2
İLA - 407	Din Eğitimi	2 - 0 - 2
İLA - 409	Din Felsefesi I.....	2 - 0 - 2
	Seçmeli.....	2
	Seçmeli.....	2
	Seçmeli.....	2
	Seçmeli.....	2
	Toplam :	18

<u>Ders Kodu</u>	<u>Seçmeli Dersler</u>	T-U-K
İLA - 411	Kur'ân'a Çağdaş Yaklaşımlar.....	2 - 0 - 2
İLA - 413	Mukayeseli İslâm Hukuku	2 - 0 - 2
İLA - 415	Türkiye'de Dinî Akımlar	2 - 0 - 2
İLA - 417	Güzel Kur'ân Okuma.....	1 - 2 - 2
İLA - 419	Çağdaş İslâm Düşünürleri.....	2 - 0 - 2
İLA - 421	Mukayeseli Halk İnançları.....	2 - 0 - 2
İLA - 423	Günümüz Tasavvuf Akımları	2 - 0 - 2
İLA - 425	Osmanlı Türkçesi.....	2 - 0 - 2
İLA - 427	Paleografi - Epigrafi.....	1 - 2 - 2
İLA - 429	Halkla İlişkiler	2 - 0 - 2
İLA - 431	Dinî ve Edebi Metinler	2 - 0 - 2
İLA - 433	Klasik Kelâm Metinleri	2 - 0 - 2
İLA - 435	Seçme Hadis Metinleri.....	2 - 0 - 2
İLA - 437	Yabancı Dilde Dinî Metinler	2 - 0 - 2
İLA - 439	Arap Dili Belâgatı.....	2 - 0 - 2

IV. YIL**VII. Yarıyıl (Bahar) :**

<u>Ders Kodu</u>	<u>Zorunlu Dersler</u>	T-U-K
İLA - 402	İslâm Hukuku II.....	2 - 0 - 2
İLA - 404	Dinî Hitabet.....	1 - 2 - 2
İLA - 406	Din Felsefesi II.....	2 - 0 - 2
İLA - 408	İslâm Ahlâk Felsefesi.....	2 - 0 - 2
	Seçmeli.....	2
	Seçmeli.....	2
	Seçmeli.....	2
	Seçmeli.....	2
	Seçmeli.....	2
	Toplam :	18

<u>Ders Kodu</u>	<u>Seçmeli Dersler</u>	T-U-K
İLA - 410	Kur'ân Hükümleri Modern Hukuk	2 - 0 - 2
İLA - 412	Günümüz Felsefî Akımları	2 - 0 - 2
İLA - 414	Günümüz Kelâm Problemleri	2 - 0 - 2
İLA - 416	Dinler Arası Diyalog.....	2 - 0 - 2
İLA - 418	Çağdaş İslâm Akımları	2 - 0 - 2
İLA - 420	Çağdaş Eğitim Akımları	2 - 0 - 2
İLA - 422	Türk Cumhuriyetleri Tarihi	2 - 0 - 2
İLA - 424	Din Felsefesinin Problemleri	2 - 0 - 2
İLA - 426	Ahlâk Felsefesi	2 - 0 - 2
İLA - 428	Çevre ve Din	2 - 0 - 2
İLA - 430	Tefsir Metinleri	2 - 0 - 2
İLA - 432	Yabancı Dilde Dinî Metinler	2 - 0 - 2
İLA - 434	İslâm Hukuku Metinleri.....	2 - 0 - 2
İLA - 436	Mukayeseli İslâm ve Batı Düşüncesi.....	2 - 0 - 2
İLA - 438	İslâm, İnsan Hakları ve Demokrasi.....	2 - 0 - 2

T : Teorik Ders Saati**U: Haftalık Uygulama Ders Saati****K: Dersin Kredisi**